

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Ildephonsi Peñafiel E' Societate Jesu, Quondam In
Cusquensi Collegio Sacrae Theologiae Primarij
Antecessoris ... Theologia Scholastica Naturalis**

Peñafiel, Alonso

Lugduni, M.DC.LXXIIX.

Disputatio De Principiis Metaphysicis alphabetico ordine dispositis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95871](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95871)

Deo intellectus, & voluntas sunt idem omnino, & ideo absolute illud negandum est ut iam diximus; at vero quia nos loquimur de Deo, & de his quæ sunt in Deo, secundum quod à creaturis concipiuntur à nobis, quomodo alia est ratio intellectus, & voluntatis, alia proinde sicut dicitur Deus intelligere per illum, & non per voluntatem, & sicut Deus dicitur velle per voluntatem, & non per intellectum, ita Spiritus sanctus dicitur procedere non per illum, sed per voluntatem; quod omne certum est provenire ex diversitate nostrorum conceptuum imperfectè, & inadæquate cognitionem divinitatem, & cognitionem divinam in ordine ad nostra, nam si intellectus & voluntas conciperentur, imò & cognitio divina ut est in Deo, & ut per illam concipiuntur intellectus, nimirum, & voluntas à Deo scilicet ut sunt in seipsis utique vno conceptu exprimerentur, neque aliquid vni tribueremus, quod negaremus alteri, nec diceremus Deum cognoscere Verbum produci per intellectum, & non per voluntatem: sed certè videremus, & iudicaretur filium produci per eandem simplicissimam formalitatem, & entitatem qua producit Spiritus sanctus, æquivalentem tamen pluribus, & distinctis, sicque cognosci à Deo, nam sicut Deus in sua entitate habet eminentiam quandam, ratione cuius datur communicatio ad intra respectu filij & Spiritus sancti sine distinctione intellectus, & voluntatis, sic etiam cognitio divina ut infinite perfectissima habet eminentiam infinitam, ratione cuius cognoscit eminentissimo modo produci per illum Verbum, & per voluntatem Spiritum sanctum sine aliqua distinctione ex parte intellectus, & voluntatis cognoscendo illam simplicitatem summam.

91 Alia solutio est, quæ solet tribui nimirum ad hoc ut dicatur Deum cognoscere filium produci per intellectum, & non per voluntatem non esse necessariam actualem distinctionem factam ab intellectu divino inter intellectum, & voluntatem: sed satis esse cognoscere distinctionem virtuale & eminentialem, æquivalentem distinctionis rebus repertam inter ipsum intellectum divinum, & voluntatem.

DISPUTATIO.

De Principiis Metaphysicis alphabetico ordine dispositis.

A

ACCIDENTIA magnam partem conferunt ad cognoscendum quod quid est; hoc principium tradidit Aristoteles 1. de anima, cuius sensus, ut inquit D. Thomas est quod essentia in hac vita potius à posteriori, quam à priori quidditative cognoscantur, hoc est per proprietates, & operationes; omnis enim cognitio essentialium earum rerum, quæ simpliciter tales dicuntur, quæque substantiæ sunt, nobis potius abstractiva, quam intuitiva est, ac proinde non immediate in se, sed per aliud medium prius cognitum attingimus

obiecta substantialia; hoc autem medium, universalius, & facilius est ad hunc finem consequendum accidens, quia vel inheret intrinsece vel adheret substantiæ, & ab intrinsecis principijs eiusdem fluit, secundum sententiam Thomistij hoc pronuntiatur Aristotelis intelligitur de accidentibus per se, & proprie convenientibus substantiæ, & ratio est quia huiusmodi accidentia sunt proprium exercitium essentia, & non commune aliis distinctis ab ipsa ac proinde tanquam proprius effectus, & proprium signum ostendit nobis essentiam, à qua fluit, & quidditatem, à qua dimanat; unde hominis essentiam per ritum, discursum & intellectum optime cognoscimus; cognitio enim propria alicuius per id, quod proprium est illius, & non commune debet ignorare, quare essentiam hominis per albedinem non proprie, & perfecte cognoscimus; quia albedo est accidens commune multis distinctis ab homine essentialiter, & ideo ipse Philosophus ubi supra ad explicandum axioma hoc vltus est exemplo caloris summi, per quem ait melius cognosci ignem, quam per lucem; quia lux communis est yderibus & igni, imò secundum maiorem perfectionem convenit illis, quam huic; summus autem calor, & summe intensus est proprietas ignis, seu accidentis, quod ut proprium illius à nobis cognoscitur.

Etiam potest intelligi hoc axioma de accidentibus communibus, dum tamen ita combinantur, vel tot concurrant tali ordine, ac dispositione, ut æquivalent accidentibus propriis; unde optime cognosco Socratem per illa accidentia simul sumpta, & combinata, quæ licet quoad partem aliis conveniant, quoad talem collectionem tamen ordinem, & dispositionem alteri non conveniunt; ac proinde aliquomodo principia intrinseca substantialia illius nobis manifestant; v. g. talis facies, ea statura, huiusmodi color crinium, & alia id genus, quæ quotidie experimur.

Accidens definitur per subiectum, hoc secundum principium tradidit Aristoteles 7. Metaphys. & rationem tribuit Philosophus, quia ordo ad subiectum est de essentia accidentis; ideo enim Pater, ut Pater recte definitur per filium, quia de essentia Patris ut talis reduplicative est ordo, seu respectus ad filium, vel ad substantiam generitam, & sic dicimus, Pater est, qui genuit filium; nec mirum quia hoc non est proprium accidentis, sed etiam omnium etiam essentialium ad aliud; unde materiam primam optime definimus per formam, hoc est per respectum essentialem ad ipsam. Verum est quod cum duplex detur accidens aliud proprium, aliud commune, melius definitur accidens proprium per proprium subiectum, quam commune per commune subiectum, sicut perfectius definitur accidens per conaturalè subiectum, quam per subiectum, cui violentum est tale accidens; quapropter aptior definitio caloris est per ordinem ad ignem, quam ad aquam, cui violente convenit calor; nihilominus tamen sicut supra diximus, melius possumus definire accidentia per ordinem ad proprietates, si quas habet, & operationes proprias; quia huiusmodi operationes, tanquam proprium exercitium accidentis, utcumque nobis ostendunt essentiam illius, secundum vltimam differentiam eiusdem.

Accidens

Accidens non migrat de subiecto in subiectum, hoc tertium principium tradidit Aristoteles 7. *Metaph.* & ipse docet, debere intelligi de subiecto inhaesionis, & non de subiecto denominationis. Hoc axioma intelligitur ab aliquibus de subiecto adequato solum, & non de inadecuato; sic docet P. Hurtado in *Physica*, disp. 5. de composito, sect. 6. num. 60. ubi sic ait [ad secundam respondetur, accidentia tunc non migratur de subiecto adequato in adequatum quod vult adagium illud; nullum autem esset inconveniens quod tunc subiecta inadeguata mutarentur: ratio ob quam non perirent, est quia pereunte forma, succedit alia eiusdem virtutis ad sustentanda accidentia, ut cum perit una causa efficiens, non perit effectus, si adsit alia potens illum causare; cum tamen essentialior sit dependentia ab efficiente, quam a materiali; quod argumentum ad hominem est contra Thomistas asserentes, materiam primam, licet pendeat à forma, non perire pereunte forma, quia succedit alia prioris vices supplens.

Alij autem contrarium docent, & dicunt hoc axioma uniuersaliter intelligendum esse de omni subiecto inhaesionis, tam adequato, quam inadecuato intrinseco, & ratio est, quia accidens ideo destruitur, destructo subiecto adequato, quia dependet intrinsece ab ipso; sed etiam dependet intrinsece ab inadecuato: ergo destructo inadecuato, debet etiam destrui accidens: ergo sicut non potest migrare de subiecto adequato in adequatum, ita similiter non potest migrare de subiecto inadecuato in inadeguatum.

Nec videtur latifacere, quod succedat aliud inadeguatum; tum quia etiam potest succedere aliud adequatum, & nihilominus licet succedat, non potest migrare de hoc in illud: ergo etiam licet succedat aliud inadeguatum, non migrabit de uno in aliud.

Secundo efficacius, quia accidens non est in subiecto intrinsece, nisi per vnionem & per educationem talis accidentis à subiecto: ergo dum migrat de vno subiecto inadecuato in aliud, corrumpitur vnioni primo, & succedit noua vnio; item debet educi tale accidens de secundo subiecto, ad quod migrat: sed talis educio est reproductio: ergo iam reproductur accidens, quod asseris migrare de vno subiecto in aliud; sed reproductio eiusdem entitatis non est naturalis, sed miraculosa: ergo similiter miraculosa & non naturalis erit illa transmigratione de vno subiecto in aliud; quod autem sit reproductio patet ex his, quae diximus, tum in *libris de anima*, tum in *Met. disp. 1. q. vtrum Metaph. sit simplex qualitas*, ubi probavi contra Patrem Hurtado, & alios vnionem animae rationalis ad corpus non esse indiuisibilem; ita ut corrupta una succedat alia loco illius; quia prima absolute corrumpitur, & sic debet corrumpi totum compositum; unde si de nouo producit alia vnio, de nouo iterum reproductur totum compositum; videantur haec ad longum dicta locis citatis; ita similiter quando migrat accidens per te de vno subiecto inadecuato in aliud, corrumpitur prima vnio: ergo debet corrumpi accidens, seu forma accidentalis, quae naturaliter dependet ab illa vnione: ergo quando de nouo vnitur alteri subiecto aduenienti, debet de nouo educi vnio, ac proinde ipsa forma accidentalis de potentia subiecti: ergo sicut, si eadem numero vnio, quae erat in alio subiecto, de potentia huius

secundi educeretur, sine dubio vocaretur reproductio illius vnionis, & non conseruatio illius; quia conseruatio formalitatis accidentalis debet esse circa idem subiectum intrinsecum connaturale, quia accidens intrinsece indiuiduatur in ordine ad subiectum connaturale. Ita similiter si idem accidens reale educitur de nouo subiecto distincto à primo, à quo intrinsece, & naturaliter dependebat, sine dubio reproductur in tali subiecto, cum quo facit vnum numero, ut docuit Aristoteles 1. *Ethic.* his verbis, [accidens, & suum subiectum sunt idem numero;] quapropter talis educio de nouo illius accidentis in distincto subiecto non erit conseruatio, sed potius reproductio eiusdem; quia conseruatio est continuatio eiusdem secundum idem esse, seu continuata productio sine deficientia formalitatis intrinsecae à qua dependet necessario, & naturaliter; unde conseruatio accidentis est continuatio eiusdem actionis circa idem accidens, & circa eandem vnionem, per quam vnitur intrinsece. & à qua dependet necessario, & naturaliter; sed accidens in hac transmigratione non habet eandem vnionem intrinsecam in hoc de nouo subiecto, quam habebat antea in subiecto antiquo, quia modus intrinsecus alicuius rei, qualis est vnio respectu subiecti, non potest conseruari extra subiectum cuius est modus: ergo accidens deperdit aliquid esse intrinsecum proprium in tali transmigratione, quia deperdit inhaerentiam, aut vnionem ad subiectum, ratione cuius dixit Aristoteles, [accidentis esse, est inesse 7. *Metaphys. text. 24.*] Ergo accidens non conseruatur per illam transmigrationem, sed potius reproductur, sicut reproductur corpus Christi in Hostia, quia per actionem terminatam ad corpus Christi substantialiter iterum producit per distinctam actionem, ac est illa, per quam in caelo existit; sed accidens producit in illo subiecto, ad quod migrat secundum esse vnionis, & secundum ipsam entitatem accidentis per distinctam actionem à prima, qua conseruabatur in subiecto antiquo, quia prima actio terminabatur ad accidens cum tali vnione, in tali subiecto; haec secunda actio terminatur ad entitatem accidentis cum distincta vnione, & in distincto subiecto: ergo est actio distincta à prima realiter, praecipue quia prima actio subiektabatur intrinsece in primo subiecto, à quo educitur, & in quo producebat accidens cum antiqua, & distincta vnione; unde erat modus intrinsecus terminatiue talis vnionis, & subiektiuè talis subiecti; sed idem modus non potest separari ab vno subiecto, & esse in alio: ergo prima actio per quam educitur accidens, & vnio illius ab antiquo subiecto non potest esse eadem numero cum actione, quae intrinsece dependet à nouo, & distincto subiecto; tunc sic in tua sententia conseruatio non distinguitur à prima productione rei, sed potius est idem cum illa: ergo haec actio per quam accidens educitur in nouo, & distincto subiecto non est conseruatio actionis producentis idem accidens in primo subiecto, sed potius erit reproductio illius, ac proinde miraculosa productio; sed miraculum naturaliter non potest concedi: ergo talis transmigratione de subiecto inadecuato in aliud inadeguatum, quae petit necessario miraculosam reproductioem, non potest naturaliter concedi.

Tertio sic argumentor, quia si ratio aduersariorum

riorum aliquid probat, eadem vi etiam demonstrat, posse accidens migrare à subiecto totali in aliud totale distinctum, quia non potest assignari ratio discriminis, probans posse mutare subiectum inadæquatum, non vero adæquatum; sicut effectus non solum potest mutare causas partiales, sed etiam totales; unde in tua sententia calor, qui producit solum ab igne, potest conservari à sole absente toto igne; unde si te convincent, quod effectus causæ efficientis possit produci ab una causa & conservari ab alia succedente loco illius, ad hoc ut asseras, posse subiectum distinctum inadæquatum sustentare accidens, quod antea sustentabatur ab alio, tale argumentum non solum debet te convincere circa subiectum inadæquatum, sed etiam circa totale, & adæquatum, quia medium à causis efficientibus desumptum hoc probat, cum causæ efficientes non solum partiales, sed etiam totales adinvicem succedentes possint conservare eundem effectum. Dicendum ergo est cum communi, omnes formas materiales, etiam substantiales, et non magis dependant à subiecto, quam à causa efficiendi, tamen magis alligatas esse tali subiecto numero, quam tali numero causæ efficienti; unde licet hæc numero forma ignis possit nunc pendere ab hac causa efficiendi, & postea ab alia; non tamen potest nunc subiectari in hac materia, nunc in alia, etiam partiali; quod non aduertit arguens in Contra.

Confirmatur; magis alligata est forma materialis accidentalis huic numero subiecto, quam animus rationalis; sed animus rationalis non potest unum subiectum totale in aliud totale mutare, quia ex uno corpore integro nequit in aliud integrum migrare, & solum potest ab una parte corporis in aliam media aggeneratione intrare: ergo forma accidentalis, quæ magis alligata est subiecto non poterit non solum totale, sed nec partiale mutare.

Hæ sunt rationes pro utraque parte, eligat eorum, quam voluerit Lector.

Actiones sunt suppositorum; hoc quartum axioma est communiter receptum à Philosophis & Theologis, ut videre licet apud D. Thomam 1. part. quest. 39. art. 5. ad primum, & qu. 40. art. 1. ad 3. & 3. part. quest. 19. art. 1. ad 3. & 4. & in 1. distinct. 5. quest. 1. art. 1. & in 3. distinct. 2. ubi ceteri Theologi, & sæpè alias tractantes de mysteriis Incarnationis, & Trinitatis, quia visum est illis hoc principium maxime necessarium ad illa duo mysteria declaranda, & convenienter in eis loquendum; unde in Concilio Florentino sess. 18. non longè à fine. Ioannes Episcopus ad declarandum, quod Pater generat, & non essentia, subdit rationem, quia essentia non significat suppositum, & addit: [porro autem actiones iuxta omnem Philosophorum scholam suppositorum esse videntur, ut in hominum generatione fieri videmus, quamvis enim hic homo, hoc est persona, vel suppositum generet, eius tamen substantia generationis eiusmodi principium est, quandoquidem actiones suppositorum ut diximus, sunt; quæ quidem substantia, vel essentia in homine, cum sit humanitas humanæ generationis principium existit quo generat hominem.] Ecce Ioannes ille magnus in Concilio Florentino celeberrimus nomine Concilii, & tacite approbante illo, docet, actiones esse suppositorum, quibus attribuuntur, tanquam principio quod illarum,

Potestque hæc veritas confirmari ex Aristotele 1. de anima, text. 64. ubi ait: [minus dici, animam non misereri, aut discere, aut rationari, sed hominem animam.] Ex quo loco solum sumitur argumentum à similitudine rationis; ideo enim anima non tribuitur recte operatio, quia significatur ut pars, eadem autem ratio est de humanitate, loquitur vero de anima ut est pars, seu forma corporis; nam si sumatur anima rationalis, ut subsistens, illi potest proprie actio tribui; quia licet non sit suppositum propter incompletam naturam, est tamen subsistens singulariter, ac per se.

Probari etiam solet ex eodem Philosofo lib. 1. Metaph. cap. 1. cuius verba sunt, [actiones, & generationes omnes circa singularia sunt, seu in singularibus versantur;] ubi primum considerandum est, quod licet Aristoteles non utatur nomine suppositi, sed singularis, re tamen vera pro eodem sumit ut patet ex ratione, quam statim subiungit: [non enim hominem, nisi per accidens sanas, qui medetur, sed Caliam, aut Socratem, aut alium quempiam eorum, qui sic dicuntur:] huiusmodi ergo suppositum intellexit, nomine rei singularis, vel quia singulare absolute dictum significat ens completum, & singulare, propterea in rerum natura existit, vel certe quia ut verisimile est, Aristoteles non agnovit distinctionem inter singularem naturam substantialem completam, & suppositum.

Hic tamen circa textum Aristotelis observare oportet, eum asserere medicum per se curare Socratem seu singularem hominem, per accidens vero hominem, & rationem insinuat, quia accidit Socrati, ut sit homo, utrumque vero habet difficultatem, quia Socrates non per accidens, sed per se est homo, quia omne prædicatum superius per se enunciat de inferiori, quod si accideret ibi non significet ex accidenti convenire, sed absolute in esse, ut D. Thomas exponit, non erit bona illatio, quam facit Aristoteles dicendo, hominem per accidens curari.

Neque etiam satisfacere videtur expositio alia, quam idem D. Thomas, & Alensis asserunt, nimirum, quod licet Socrati absolute non accidat esse hominem, Socrati tamen ut curato accidit; id enim non videtur verum, quia ut Petrus curari possit, necesse est quod sit homo; non ergo medici curatio per accidens circa hominem exercetur; cum ex propria ratione sua non possit circa aliam naturam fieri, sicut visio non fit per accidens circa colorem, etiam si semper necessarioque exerceri debeat in singulari circa particularem colorem; nam sicut color est obiectum visus; ita suo modo corpus humanum est obiectum medicinæ, ut docent Galenus, & prius Hippocrates postmodum Averroes, & Avicenna; imo & ipse Aristoteles.

Respondemus, Aristotelem non loqui de curatione absolute, & abstractè, quomodo potius concipitur, quam exercetur: sed loqui de hac actione curandi propterea in re exercetur; & hanc ait per accidens versari circa hominem, non quia omnino hoc ei accidat: sed quia non per se primo, & quasi adæquate versetur circa hominem ut sic, (quia conceptus universales essentia sunt incurabiles, quia incorruptibiles, & æternæ veritatis) sed ut contractum ad hunc singularem hominem, ex cuius propria complexione, & affectione maxime pendet curatio; unde illud per accidens idem esse videtur, quod per aliud, scilicet

tem ratione distinctum, vel est idem quod per partem, eo modo quo singulare est pars subiectiua totius speciei, sic enim totum quodammodo per accidens dicitur moueri, ratione partis.

Et iuxta hæc optimè quadrat expositio alterius propositionis, scilicet accidere Socrati, quod homo sit, id est conuenire ei tanquam parti subiectiue contentæ sub homine, nam Aristoteles verbum, accidit, sapissime usurpat pro conuenire, vel inesse, non per accidens: sed potius per se, ut patet ex definitione syllogismi ubi sic ait: [ratiocinatio est oratio, in qua quibusdam positis aliud quippiam ab his, quæ posita sunt, accidit, eo quod hæc sunt,] ubi verbo accidit, videtur ad significandum conclusionem sequi ad præmissas in forma, & figura positas quæ necessario, & non per accidens sequitur, ut latè à nobis demonstratum manet in Summulis: ergo quando hic dicit Aristoteles, quod Socrati accidat, quod homo sit, non debet sumi pro verbo per accidens, conuenit: sed pro verbo necessario conuenit, ut in loco citato; parti enim subiectiue contentæ sub homine non quomodocunque conuenit: sed necessario esse hominem.

Vel certe dici potest, accidere eo modo quo inferior differentia accidit generi, id est extra rationem eius, sic enim propriæ conditiones indiuidui sunt extra rationem speciei; quod satis est ut homo per accidens, id est per aliud sanari dicatur; quamquam in hoc sensu potius dicendum esset, Socratem accidere homini, quam e conuerso, tamen in re idem significatum est, & eodem omnia tendunt, nimirum ut intelligatur actionem maxima ex parte pendere à conditionibus indiuidui; quia sicut actio oritur tanquam à principio à singulari supposito, & non à ratione communi hominis, etiam tendit tanquam in terminum formalem, qui producit per se in suppositum singulare; unde obseruandum est, actionem triplicem habitudinem dicere posse ad huiusmodi rem singularem, prima est ut ad principium prout nunc dicimus, actiones esse suppositorum, secunda ut ad terminum prout dicimus, Petrum v. g. non humanitatem generari; tertia est ut ad subiectum, omitto autem quartam, quæ excogitari potest ad obiectum propriè sumptum; nam hæc solum actibus immanentibus conuenit, quatenus actus, & tales qualitates sunt, non vero ut sunt actiones productiue, de quibus Aristoteles loquitur. Et ideo secundum hanc quartam habitudinem fieri potest, ut actio versetur circa vniuersale; quia non versatur inhærendo illi, vel realiter efficiendo illud, sed extrinsecè denominando, seu attingendo, quod extra propositum est, & ideo communiter solet dici, actiones intentionales, seu representatiuas terminari posse ad vniuersalia; quia tales actiones possunt præcindere rationes communes à particularibus, & in illis ut sic præcisè speculari uel sistere, cognoscendo illas non cognitæ inferioribus; non vero actiones productiue, & physicas, & ideo pro adagio certissimo habetur, vniuersalia non fieri à parte rei, sed per intellectum, quapropter Doctores irrident vniuersale Platonicum, quod non intentionaliter cognitum, sed physicè à parte rei dabatur.

Loquitur ergo Aristoteles de aliis modis, & expressius loqui videtur loco citato de tertia habitudine, quantum colligi potest ex simili, aut

I. P. Tom. II.

exemplo, quo utitur Aristoteles; nam illa priora verba, actiones circa singularem versantur, indifferentia videntur ad secundam, & tertiam habitudinem; propriè vero non tam propriè videntur ad tertiam habitudinem accomodari; unde non est dubium, quin Aristoteles illo loco non posuerit illam formalem propositionem; sumitur tamen ex similitudine rationis, quæ est eius esse fieri, cuius est esse, vel actionem circa illud versari, cui confertur esse, quia actio attendit ad aliud quod esse, esse autem per se primo conuenit rei singulari, nam vniuersalia non sunt nisi in singularibus, & similiter esse propriè est singularis completi, seu suppositi aut subsistentis; nam esse propriè conuenit ei quod est, solum autem suppositum propriè est id quod est, & ideo illud propriè dicitur fieri, seu circa illud versari actio; hæc autem ratio æquè procedit in prima habitudine; nam eius etiam est operari, cuius est esse, quia sicut actio est ad esse, ita est ab esse: sed suppositum est id, quod propriè est, seu quod propriè habet esse: ergo etiam actio secundum primam habitudinem per se primo tribuitur rei singulari in prædicto sensu, id est supposito, unde genitiuus ille suppositorum qui est calus possessionis, denotat suppositum habere possessionem circa actiones, quia actiones sunt illorum, vel tanquam termini, vel tanquam principij, quia utroque modo verificatur veritas axiomatis.

Hoc principium sic explicatum maximè necessarium est in metaphysica ad probandum, substantiam non merè concomitanter se habere ad actionem agentis, sed antecedenter, nec merè per accidens, sed per se ex parte agentis, atque hoc modo actio propriè, ac per se tribuitur supposito, ut ei quod operatur, & ratio à priori videtur esse.

Quia ex natura prius est, quod res sit in suo esse completa, ac plenè constituta, quam quod operetur: sed substantia pertinet ad complementum rei, & substantiæ eius: ergo ordine naturæ prius esse debet natura terminata ultimi, & completa propria substantia, quam possit in operationem prodire, quod expressè docet aliud axioma vltimissimum Aristoteli, & D. Thomæ illi 12. met. huius lib. 1. & 2. contra Gentes, videlicet, omne agens operatur in quantum est actu, hoc est in quantum existit in vltima perfectione, & complemento proprio: ergo substantia, eiusque quasi effectus formalis non tantum concomitanter sed antecedenter se habet ad operationem naturæ: exemplo declaratur, forma accidentalis ex natura rei prius habet, quod inquit quam quod ab illa manet aliqua actio; quia ille modus essendi est quasi intrinsecus terminus, & complementum talis formæ: ergo similiter in nostro casu, præcipue quia talis modus substantiæ habet magis intimam connexionem naturalem cum tali forma, quam omnis actio, quæ ab illa potest dimanare: ergo. Deinde quia inter humanitatem Christi, & naturam diuinam datur communicatio idiomatum circa actiones, vel quasi actiones, & tota ratio est, quia eodem supposito terminantur: ergo euidenter sequitur, suppositum, aut suppositiuitatem non esse omnino per accidens ad actiones & operationes, sed esse per se, quibus sufficienter manent explicata hæc duo principia, actiones sunt circa singularem, & actiones sunt suppositorum, quibus consonat illud pronuntiatum Aristotelis

Aristotelis 1. *Metaphysica*, [Actus sunt suppositi-
torum.]

Actus separat, & distinguit; hoc principium tradidit Aristoteles 7. *met.* & 3. *de anima*; nomine actus intelligit Philosophus, tam actum physicum, quam metaphysicum, id est tam formam substantialem, quam differentialiter ab equo per formam, seu animam rationalem, & metaphysicè per rationale quod est differentia, ac proinde forma metaphysica & utraque est actus, quæ constituendo ultimo compositum & in ultimo actu collocando ipsum, distinguit illud ab alio.

Actui repugnat accedere actum, de hoc principio egimus in tractatu de principiis *Physicis*, ubi videatur ibi, ad quem tractatum etiam remitto illud principium actus, & potentia sunt maximè contraria, siue opposita.

B

Bonum ex integra causa, malum autem ex defectu; hoc principium explicui, quanta potui diligentia *disput. ultima Logica*, tractatu de principiis; videatur ibi, & in *Philosophicis*.

Bonum, & malum sunt contrariè opposita, de hoc principio, egi tractatu de principiis post libros de anima; sicut etiam egi ibi de altero principio, bonum quanto communis, tanto diuinitus, quod tradidit Aristoteles 1. *Ethic.* & 2. *Topicor.*

C

Conueniens fit à conuenienti; tradidit hoc principium Aristoteles 12. *met. text.* 24. propositio hæc verificatur tribus conditionibus, scilicet ut fit in agente, non instrumento, & propinquo, non in remoto, & in agente essentialiter, non accidentaliter.

Contraria maximè distant; hoc principium tradidit Philosophus in prædicamentis; verum est loquendo de graduali distantia, non autem perfectionali, seu logicali.

Contraria debent esse in eodem genere, tradidit hoc principium Aristoteles 7. *metaphys.* intelligitur quod debent esse in eodem genere prædicamentali, quia si non, tunc non essent contraria, ut patet ex eorum definitione.

Contrarietas in omnibus prædicamentis est qualita in sola qualitate reperta; hoc axioma adducit Venerabilis Beda ex Boëtio, & utitur illo passim D. Thomas; & explicat illud dicens, intelligi debere capiendò contrarietatem strictissimè, sed sumendo illam largè, tunc etiam conuenit relationi, actioni, & passioni explicatur; videlicet quod contrarietas per se conueniat qualitati, & per accidens passioni, actioni, & relationi in ipsis, & in qualitate fundatè.

Contra negantem principia non est, amplius disputandum, hoc principium tradidit Aristoteles 1. *Metaphys.* & 1. *Physicor.* intelligitur, quod non amplius sit disputandum contra illum in illa scientia, cuius talia principia sunt, & per media illius, quam etiam dicit, quod nullus artifex habet stabilire sua propria principia, nihilominus tamen docet metaphysicis mediis posse conuincere negantem; quia metaphysicus habet stabilire omnia principia.

D

Descendentem à generalissimo ad specialissimum necesse sit ire per multitudinem, hoc principium adducit Aristoteles lib. de prædicamentis, & Porphyrius lib. de prædicabilibus; ibi dicitur, quod acutioritas in sensu diuino est falsa; quia non est necesse ipsum descendentem ire per multitudinem, sed debet concedi in sensu composito, ut necesse est descendentem ire per multitudinem à generalissimo ad specialissimum.

Dans formam dat omnia consequentia ad formam; de hoc principio egi *disputat. ultima de anima*, tractatu de principiis philosophicis.

Differentia sumitur à forma; hoc principium adducit Aristoteles 2. *Metaphysica*, & Porphyrius lib. de prædicabilibus; de quo latè ago *disputat. de principio individuationis*, videatur ibi dicta, de quo etiam ago in *Logica*, *disputat. de genere*; quia radix differendi est in principio formali physico; sicut radix conueniendi est in principio materiali physico, seu in materia prima; & ideo communiter circumfertur genus lumen à materia, & differentiam à forma.

Differentia ultimæ rerum non recipitur magis, & minus; hoc principium tradidit Aristoteles 8. *met. text.* 10. & Porphyrius, cui consonat aliud principium, videlicet differentiam ultimam esse omnino indiuisibilem, simplicem, & irrefragabilem in duos conceptus, scilicet quoad expressum; de hoc principio ago latè *disputat. de Deo*; questione, *Utrum Deus ultimo consistatur per intellectionem*; Et quæst. de ætèritate diuina; ubi veritates illarum questionum huic principio innituntur, videatur ibi dicta. Nihilominus Venerabilis Beda ad explicandum hoc principium hæc addit; [verum est in formis substantialibus perfectis secundum se consideratis, fallit autem in accidentibus; ita Gloss. & Commentator. 8. *metaphys.* in textu, & comment. 10. ubi inquit, quod forma substantialis non recipit magis, neque minus, homo enim non est maioris humanitatis quam alter homo; & si fuerit, erit secundum quod est, forma in materia, nam quod accidentia recipiant magis, & minus clarum est, ut testatur etiam Porphyrius, & Aristoteles in prædicamentis docet.] Verum hæc explicatio non videtur ad mentem Aristotelis, quia ipse in hoc loco non agit de susceptione magis, & minus per intensiorem, & in sensu physico sed potius de simplicitate, & indiuisibilitate differentie ultimæ metaphysicæ quoad expressum; ut iam dixi.

Deus est ens, quo melius excogitari non potest, hoc pronuntiatum adducit ab Aristotele 4. *Physicor.* & admittitur ab omnibus; tam Philosophis, quam Theologis; de quo latè ago *disputat. rationibus de Deo*, præcipuè questione de infinita perfectione Dei.

Deus, & natura nihil faciunt frustra; hoc principium explicui *disput. ultima de anima*, tractatu de principiis; adducit illud Aristoteles 3. *de celo*, & 3. *de anima*.

E

Eadem sunt principia essendi, & cognoscendi; hoc principium adducit Aristoteles 2. *Met.* explicat his verbis Venerabilis Beda; respondetur quod Philosophus vult, quod principia

cipia sunt eadem in eadem demonstratione, propter quid generis, quia sicut habet esse in demonstratione per suam rationem propter quid, sic etiam habet cognosci, ut patet ex quid nominis demonstrationis propter quid. Sed explicatio obscura est, alia clarius reddenda, quæ sic se habet, videlicet, quod res per eadem prædicata essentialia, per quæ constituitur, demonstratur; v. g. animal rationale constituit hominem, & est ratio quare homo sit rationalis, hoc ipsum animal rationale & non aliud sumitur pro medio in demonstratione ad demonstrandam ipsam rationalitatem; unde per eadem prædicata essentialia constituitur homo, per quæ euidenter cognoscitur.

Etiam nihil est prius; traditur ab Aristotele hoc principium 8. *Physic.* hoc est verum secundum tempus & durationem, cum hoc tamen fiat, quod aliquid sit prius alio natura; v. g. si sol esset ab æterno, ut potest, esset prior natura luce, & simul duratione cum illa. Item in æternis datur vna persona prior alia origine; ut patet est prior origine filio in diuinis.

Essentia est prima omnium constitutivorum; hoc principium tradidit Aristoteles 2. *Met.* quod est verissimum, quia essentia, seu quidditas rei est primus conceptus, seu prima formitas seu radix omnium prædicatorum rei simpliciter conuenientium, sine quo neque esse neque intelligi potest res.

Ex duobus entibus in actu non fit vnum tertium; docet hoc principium Aristoteles 7. *Met.* Et ipse ait, explicans hoc principium vnum per se non posse fieri ex pluribus entibus completis, quia duo entia completa non vniuntur per se, neque componunt vnum tertium, quia id quod componit, pars est; sed pars non est totum, & incompletum non est completum; ergo ex duobus completis non potest resultare alterum completum. Explicat hoc Aristoteles exemplo pulcherrimo sumpto ex figuris perfectissimis Geometricis; v. g. in circulis; ex duobus enim circulis, item ex duobus Sphæris non potest altera Sphæra resultare, vel alter circulus, quia complementum talium figurarum impedit ad componendum vnum tertium, quod non impedit in aliis figuris minus perfectis; nam ex duobus triangulis potest fieri vnum quadratum; quia tales figuræ habent suum incomplementum; sed duo entia in actu sunt duo ultimo completa, & perfecte constituta; ergo ex duobus entibus in actu non potest fieri vnum totum per se; ideo enim ex materia & forma per se fit vnum, quia sunt duo entia in completa per se; hoc axioma intelligitur de compositione per se essentiali, non integrali; quia licet duo corpora fluida sint entia completa, possunt vniri inter se integraliter ad componendum vnum per se integrale, ut patet in duabus aquis, ignibus, ætibus, oleis &c.

Aliter explicat venerabilis Beda hoc axioma, docens, Aristotelem loquutum fuisse, non de entibus completis, sed potius de duobus actibus, siue substantialibus, siue accidentalibus; unde ex duobus animabus rationalibus v. g. non potest fieri vnum ens per se; sicut ex duobus actibus intellectus, aut ex duobus visionibus non potest fieri vnus actus per se; quapropter ex materia, & forma substantiali fit vnum ens per se, quia ambæ non sunt in actu, cum materia sit in potentia, seu potentia, & forma in actu. Coincidit

I. P. Tom. II.

cum hoc principio illud: [ex ente & ente non fit ens per se, nisi secundum accidens,] quo vtitur Aristoteles 2. *Physicor.*

F

Forma non est forma; tradidit hoc principium Aristoteles 7. *Metaph.* traditur etiam ab auctore sex principiorum; intelligitur ut ait D. Thomas, quod forma non est forma essentialiter, & compositiue; sic quod vna forma non componat aliam essentialiter, sed bene accidentaliter sicut scientiæ sunt formæ ipsius animæ, & ideo docuit Aristoteles 2. *Physic. text. 31.* & auctor sex principiorum omnem formam esse simplicem & indivisibilem, quia non componitur ex alia forma essentialiter; & hoc totum coincidit cum alio principio supra posito secundum explicationem venerabilis Bedæ; ex duobus entibus in actu non posse fieri vnum ens per se.

Forma est, quæ dat esse; vtitur hoc principio Aristoteles 2. *Physic.* id est quæ ultimo constituit, & complet rem, & in hoc sensu intelligitur aliud axioma Aristotelis, quo vtitur 7. *Metaph.* dicens, [forma est tota quidditas hominis;] de quo sic ait D. Thomas, [intelligitur, quod forma est perfectæ quidditas hominis, & quidditas formalis perfectior est, quam quidditas materialis.] Quibus quadrat illud aliud pronuntiatum eiusdem Philosophi 1. *Physic.* [forma est quoddam diuinum optimum, & appetibile; dicitur inquit Angelicus Doctor, quoddam diuinum secundum assimilationem: quia secundum animam dicitur homo factus ad imaginem, & similitudinem Dei.]

G

Genus est materia speciei, hoc vtitur Aristoteles 3. *Metaph.* Porphyrius lib. de prædicab. intelligitur, inquit venerabilis Beda, similitudinariè; non autem propriè, quia sicut materia prima est indifferens inferre quancunque formam, sic etiam ipsum genus est indifferens ad quancunque speciem.

H

Homo est quodammodo finis omnium; sic ait Aristoteles 2. *Met.* & 2. *Physic.* potest hoc axioma intelligi, ut omnium entium sit homo finis quodam modo naturalium; propter hominem enim hæc omnia creata sunt; secundum illud *Genes. 1.* ibi: [faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram, & præsit piscibus maris, & volatilibus cœli, & bestiis, vniuersæque terræ, omniue reptili quod mouetur in terra, & Paulo post; [benedixitque illis Deus, & ait, crescite & multiplicamini, & replete terram, & subiicite eam, & dominamini piscibus maris & volatilibus cœli, & vniuersis animantibus, quæ mouentur super terram; dixitque Deus: Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram, & vniuersa ligna, quæ habent in semetipsis sementem generis sui, ut sint vobis in escam, & cunctis animantibus terræ, omniue volucri cœli, & vniuersis, quæ mouentur in terra, & in quibus est anima viuens, ut habeant ad vescendum, & factum est ita.] Addit venerabilis Beda, ipsa entia Metaphysica, seu transnaturalia, puta intelligentiæ habent hominem

minem pro fine, secundaria intentione; primaria enim intentione agunt propter se, secundaria propter hominem.

I

Impossibile est idem, simul esse, & non esse: de hoc principio egi in Logica *disp. ultima de principiis*, videantur ibi dicta; aliud huic simile principium tradidit Aristoteles; quodlibet vel est, vel non est; P. Franciscus Suarez *disp. 3. Metaph. sect. 3. a numero 5.* existimat hoc principium non esse idem cum nuper dicto, scilicet impossibile est idem, tribuit rationem; quia sicut in contrariis aliud est, quod non possint simul convenire eidem, aliud vero quod alterum eorum necessario conveniat; ita etiam in contradictione oppositis, hæc duo formaliter, & in rigore diueria sunt, quæ duo significantur duobus illis principiis; nam impossibile est idem simul esse, & non esse significat repugnantiam contradictione oppositorum; at quodlibet est, vel non est, significat immediationem eorundem, & inter ea nullum esse medium, quod possit existere, sed alterutrum necessario fore, & primo principio immititur hæc propositio; impossibile est idem simul affirmari, & negari de eodem; & hoc Logicum principium, impossibile est duas propositiones contradicentes simul esse falsas aut simul veras; secundo vero principio immititur hoc Logicum, necesse est quodlibet affirmari, vel negari de alio.

Alio modo explicat hanc identitatem aut distinctionem P. Hurtado in *Metaphys.* dicens existimo tamen illa principia esse formaliter vnum, applicata terminis contradictoriis; nam in contrariis non sunt idem; hoc enim principium [homo est albus, vel non est albus] est verum necessario; hæc autem propositio [impossibile est hominem simul esse album & nigrum,] est falsa de potentia absoluta; item & hæc, ex natura rei homo necessario est albus, aut niger; probatur autem hæc sententia, tum ex P. Suarez; nam illud principium, impossibile est &c. ut inquit Suarez significat repugnantiam contradictoriorum, secundum vero quodlibet est, &c. ut ipse docet, significat eorundem immediationem; sed repugnantia contradictoria, & immediata oppositio sunt formaliter idem: ergo & illa principia sunt formaliter vnum; tum etiam, nam repugnantia ut duo conceptus simul sint, & non sint, significat utrumque conceptum existere non posse; item significat utrumque non posse simul existentia carere; sed hoc est alterum eorum necessario esse, vel non esse: ergo illa duo principia sunt vnum; nam si Petrus, & non esse Petri neque existere simul possunt, neque simul existentia carere; ergo necessario Petrus existit, vel non existit, ita ut Petro existente non existat privatio illius, & existente privatione Petri non existat ipse Petrus: ergo ita se habent, ut alterum necessario existat, & simul cum illo non existat eius oppositum; sed [quodlibet est, vel non est,] formaliter significat hoc; nempe alterum extremum solum necessario esse. Item [impossibile est idem simul esse, & non esse] hoc significat, quia necessario debet esse alterum illorum, nempe aut esse, aut non esse; quia dicit esse impossibile, utrumque simul esse, & utrumque simul non esse: ergo affirmat existentiam vnius, & negat existentiam alterius.

Ego vero censo hæc duo principia, quoad expressum non esse idem, licet quoad obiectum, & quoad consilium idem sint, quod patet manifeste; nam in syllogismo formali erit Hurtado utrumque principium esse idem, explicando utrumque: ergo evidenter sequitur quoad expressum non esse idem; nam si quoad expressum essent idem, non esset necessaria argumentatio formalis; quia argumentatio formalis est inter extrema, seu terminos formaliter distinctos saltem quoad expressum: unde eodem termino tam quoad expressum quam quoad consilium multiplicato tribus vicibus non potest componi syllogizatio perfecta; neque potest in conclusionem formali vnum de alio predicari; unde si aliquis diceret in conclusione: ergo homo est homo, non conficeret rectam syllogizationem; sed hæc est formalis: ergo conclusio hoc principium impossibile est, idem simul esse, & non esse, est alterum principium, quodlibet est, vel non est: ergo evidenter sequitur, esse duos terminos, seu extremitates, quæ distinguantur formaliter saltem quoad expressum, & consilium; unde licet habeant idem obiectum, nihilominus non eodem modo significant illud, licet per illationem, & consequentiam colligamus in idem tendere; nam in primo principio expresse significatur impossibilitas simulatis positivi, & negationis simul eiusdem; in altero autem expresse dicitur, quod vnum ex illis debeat necessario existere; sine eo quod explicetur oppositio utriusque immediata, & maxima in coexistentia simultanea illorum; v.g. si tempus esset necessarium, necessario vna vel altera pars deberet esse, & nihilominus non significaretur oppositio immediata inter partes cum utraque pars sit quid positum: ergo per hæc verba formalia necesse est, ut vnum ex duobus existat, non exprimitur impossibilitas utriusque existentiae simul per immediatam, & maximam oppositionem utriusque; quod etiam confirmant argumenta supra posita Patris Suarez.

Tandem efficaciter hoc probatur, quia magis assimilantur hæc duo principia, impossibile est de eodem simul affirmare, & negare idem, impossibile est idem simul esse & non esse, quam hoc & illud, quodlibet est vel non est; aequi tu asseris, illa esse duo principia & vnum probari per aliud vnum esse Logicum, alterum Metaphysicum: ergo a fortiori saltem quoad expressum, & consilium erunt duo hæc principia, impossibile est idem &c. Et quodlibet est, vel non est; Minor sic probatur ex Hurtado in *Logica, disp. 10. de modo sciendi, sect. 16. num. 118. & 19. ibi*: [cogeretur admittere contradictorias propositiones, & affirmabit, & negabit simul; hoc autem esse absurdum, probatur ex Metaphysico principio, impossibile est idem simul esse, & non esse; quia ergo idem non potest simul esse, & non esse, ideo de eadem re non potest vere affirmari eam esse, & non esse: imo nec potest affirmari eam esse, quia altera propositio repugnat cum altera; unde concludo propositiones illas contradictorias versari circa idem obiectum reale, quia earum contradictio est, quia sunt affirmatio, & negatio eiusdem de eodem simul, & pro eodem tempore, altera universalis, & altera particularis; quod si versarentur circa diuerfa obiecta, non essent contradictoriae: ergo.]

Hoc principium adeo est certum, ut quævis facultas

facultas eo vtatur deductione ad impossibile; ea ratione dicitur Metaphysica tueri, & defendere principia ceterarum facultatum; vnde licet contra negantes principia non sit arguendum ex principiis eius facultatis; at arguendum est ex principiis Metaphysicæ, tam euidentibus vt negari nequeant mente, tametsi negentur voce; quod accurate, S. Thomas aduertit ex Aristotele 4. *Metaph. lect. 5.* quo sensu omnes aliarum scientiarum corroborantur per principia Metaphysicæ, quod clarius apparet in Logica, tota enim syllogistica dispositio immititur huic principio dici de omni, & dici de nullo; impossibile est, vt idem de eodem simul affirmetur & negetur; at si hæc principia negentur, auxiliares vires emendicat Logicus à Metaphysico, & sic Logica doctrina de contradicentibus propositionibus defenditur hoc principio, impossibile est idem simul esse, & non esse, & tota illatio probatur eo principio quæ sunt eadem vni tertio sunt eadem inter se; si quis autem hæc principia negaverit, vel distinxerit ad confundendum potius, quam declarandum, & ad pertinaciter contendendum, fuste potius quam ratione erit erudiendus, quod si vt inquit Hurtado, conqueratur se percuti, respondebis, non quodlibet esse, vel non esse; atque ita dum ipse percutitur, eum non percuti, quia in eius sententia, idem simul potest esse, & non esse; si potest res simul esse, & non esse; ergo simul sunt res, & eius privatio: ergo homo simul moritur, & vivit, & simul generatur, & non generatur, & nos dum hic sumus non sumus hic, & dum aliquid scimus non scimus, & dum ignoramus non ignoramus, & cum dormimus, vigilamus, & dum laboramus, otiamur; Aristoteles, lib. 4. *Metaph.* ex instituto, & data opera hoc principium probat, quod tamen arbitror à nullo vnquam homine fuisse negatum.

In æternis non differt esse à posse; sic Aristoteles 2. *Metaph.* sensus est, quidquid in eo, quod verè, & proprie æternum est, cuiusmodi quidem solus Deus est, idem est posse ac esse, & ideo possibilitas non distinguitur ab existentia in Deo; est enim Deus purus actus, in quo nulla potentialitas datur.

In Deo sunt omnia, docet hoc Aristoteles 12. *Met.* intelligitur vt inquit D. Thomas, vel exemplariter vel causaliter, eminenter aut formaliter; non autem inhæsiuè, vel subiectiuè, vel compositiuè.

In nullo genere causarum per se subordinatarum processus est in infinitum docet hoc Aristoteles 2. *Metaph.* de hoc agimus late disputationibus de Deo ad demonstrandam existentiam Dei; videantur ibi dicta.

Idem est agens disponens materiam, & inducens formam; docet hoc Aristoteles 7. *Metaph.* & Averroës *ibidem comment. 31.* de hoc egimus *libris de anima.*

I

Locus Dei sunt omnia, Aristoteles 2. *de celo, & 3. Met.* id est Deus vt inquit D. Thomas, per immensitatem suam est præsens omnibus tam negatiuis, quam positiuis, de hoc late egi *disputationibus de Deo; questione Vtrum Deus sit in spaciis imaginariis.*

M

Magis, & minus non differunt specie, vel non diuersificant ipsam, intelligitur de specie essentiali sic, quod magis, & minus non diuersificant speciem essentialem; sed bene accidentalem.

Materia non est in Deo; docet hoc Aristoteles 12. *Metaph.* Deus enim simplicissimus actus est, & sic caret compositione.

N

Nihil agit ultra gradum suæ perfectionis; hoc principium docet Aristoteles 7. *Met.* de quo etiam egimus nos *disp. vltima de anima.*

Non ens non intelligitur; ita Aristoteles 1. *Physic. & 2. Metaph.* intelligitur per propositiones categoricas affirmatiuas, vt docet Diuus Thomas; sed cum hoc tamen bene stat, quod non ens intelligitur per propositiones categoricas negatiue.

Nihil est in intellectu, quin prius fuerit in sensu; tradidit Aristoteles hoc principium 1. *Physic. & 2. de anima*; sicut ibidem & 1. *de celo* tradidit illud aliud; natura non deficit in necessariis, nec redundat in superfluis, de quibus egi *disp. vltima de anima, tract. de principijs.*

Nemo dat quod non habet, tradit hoc principium Aristoteles 2. *Physic. & 3. de anima*; cuius sensus est, nullam causam adequatam posse extra suam virtutem, & sphaeram causare; quia in ea non continetur effectus, excedens eiusdem virtutem.

Nihil volitum quin præcognitum; hoc principium tradidit Aristoteles 2. *de anima*, vbi voluntatem in suo exercitio ab intellectu pendere demonstratur; nunquam enim aliquis expetiuit quod nunquam cognouit; nam rationes expendimus illarumque momenta libramus priusquam aliquid aggrediamur; si quis autem præcipitem se agit in obiectis amandis, imprudens, & inconsideratus dicitur; id definitio voluntarij significat: nam teste Aristotele cum omnium Philosophantium, & Theologificantium assensu voluntarium est à principio intrinseco cognoscente singula, adeo vt quando aliqua circumstantia ignoratur, opus per eam ignorantiam effectum non sit voluntarium sub ea ratione ignorata, eoque plurius aut minoris opus habetur, quod à perfectiori, aut imperfectiori cognitione oritur; nec opus est in re tam clara oleum, & operam perdere. vide Sanctum Thomam 1. 2. q. 9. *art. 1.* quem sequuntur omnes; nihilominus tamen oppositum docent Bonauentura, & Gerson, non tam scholasticè, quam deuote, censent enim in via vniuersa per amorem ardere voluntatem in Deum sine cognitione; at non ita euenit, etsi tam facile figitur mens, & sine volubilitate, vt nihil videatur cogitare; videantur P. Suarez & Valquez in 1. 2. *disp. 35. cap. 1.*

Per potentiam absolutam Dei posse produci qualiter in amore repertam sine influxu voluntatis creatæ; inno & cum influxu illius, & sine cognitione nostra; item & vniuersi satis ostendi *libris de anima.*

Nulla potentia est ad præteritum; sic Aristoteles 1. *de celo*; intelligitur secundum D. Thomam quod nulla potentia est ad præteritum,

quod fuit præteritum, ita ut per eam possit fieri, quod non præterierit, quod præterit; sic Deus non potest facere, ut Socrates destructus non fuerit destructus, implicat enim istud contradictionem: sed bene illum potest per suam omnipotentiam reparare, & resuscitare destructum.

O

Omnis homo naturaliter scire desiderat; hoc axioma tradidit Aristoteles lib. 1. *met. cap. 1. & 2.* circa quod cum P. Francisco Suarez in primis sensum Aristotelis exponere oportet, deinde propositionis veritatem; tres ergo termini in illa propositione declarandi sunt, prior est appetere, vel desiderare, circa quem supponenda est primo vulgaris distinctio duplicis appetitus innati, & elicivi; prior improprie, ac metaphorice dictus est appetitus, proprie verò nihil aliud est, quam naturalis propensio, vel unaquæque res habet in aliquod bonum quæ inclinatio in potentiis passivis nihil aliud est, quam naturalis capacitas, & proportio cum sua perfectione, in actibus vero est ipsa naturalis facultas agendi; itaque in his omnibus appetitus non addit aliquid ultra ipsam rei naturam, vel proximam facultatem ratione cuius convenit rei talis appetitus. neque in hoc modo appetitus distingui potest actus primus, & secundus; quia hoc modo appetere non est agere aliquid, sed solum habere innatam talem propensionem, qualem habet gravitas ad centrum, etiam si nihil agat; appetitus elicivus est proprie appetitus, quia fertur in bonum ut bonum, illudque per proprium actum potest appetere; unde duo sunt in hoc appetitu, vnum est facultas appetendi, aliud appetitio ipsa; primum retinuit iam nomen appetitus, qui in sensitivum, & rationalem dividitur, & hic appetitus ut sic etiam est innatus, si generatim de innato loquamur; quia cum ipsa natura datus est, & habet naturalem propensionem ad suum obiectum, & ad suum actum, quia verò ita est innatus ut sit etiam elicivus, actualis appetitionis, qua tendit in bonum formaliter, & quatenus bonum est; atque ita sit propriissime appetitus, ideo condistinguitur ab appetitu pure innato & metaphorico; sic enim prior divisio accipienda est, secundum id est actus appetendi, qui proprie dicitur appetitio, vel appetitus elicivus; nihil aliud est, quam actus emanans ab appetitu eliciente, quo amat vel desiderat bonum, & hic appetitus nunquam est innatus saltem in nobis, de quibus in presenti agimus; interdum vero est naturalis.

Alter igitur terminus exponendus est [naturaliter] appetitus enim naturalis multipliciter dicitur, interdum enim naturale dicitur quod ab ipsa natura datum est, neque est effectum per propriam ipsius hominis v. g. actionem, seu effectum, & hoc modo omnis appetitus innatus naturalis est, & ipse etiam appetitus elicivus; non tamen appetitus, seu actus elicivus, ut ex data terminorum expositione satis constat; aliquando vero dicitur naturale, quod necessario fit ex intrinseca propensione naturæ, etiam si absolute, & in se non sit à natura datum, sed ab appetente factum, & hoc modo est homini naturalis appetitus, qui est fames, aut sitis quando deficit cibibus, aut potus qua ratione appetitus elicivus na-

turalis esse potest, & in appetitu sensitivo ex se semper talis est; in voluntate vero, licet interdum talis appetitus sit naturalis non tamen semper est talis, quia libera est.

Omitto interdum naturale ut à supernaturali distinguitur, quo sensu apud naturales Philosophos, seu procedendo ex solo lumine naturæ, ut nunc loquimur, omnis appetitus naturalis est; nam supernaturalis appetendi modus, qui per gratiam fit, non potest naturali ratione invulgari, aliquando etiam sumitur naturale ut violento opponitur, ut est frequens in Philoponia; atque his etiam duobus appetitibus elicivis etiam si liber sit, naturalis tamen esse potest, ut per se constat. Imo interdum dicitur naturalis appetitus elicivus, hoc ipso quod est naturæ consentaneus, & opponitur ei, quod est præternaturale tanquam naturæ dissonum etiam si violentum non sit quomodo appetitus virtutis naturalis est, viui autem minime, quo tandem fit ut multo magis naturalis dicatur appetitus ille, ad quem ipsa naturæ propensio necessitatem infert, & ideo appetitus necessarius, tamen si elicivus naturalis merito vocari potest.

Duplex autem necessitas huius appetitus distingui solet, scilicet quoad exercitium, & quoad specificationem; prior est quando appetitus vitalis ex necessitate elicit, seu exercet actum appetendi, quæ necessitas in appetitu sensitivo facile reperitur; in rationali vero non inuenitur in hac vita: sed solum in beata, & supernaturali, quæ ad nostram considerationem non spectat; posterior in hoc consistit, quod licet voluntas non exerceat actum appetendi ex necessitate, tamen si exercet, necessario appetit, & non refugit tale obiectum, & talis actus vocatur necessarius quoad speciem, non quoad exercitium, & secundum eam necessitatem dicitur naturalis & recedit ab actu omni ex parte libero quoad exercitium scilicet, & specificationem, quomodo voluntas appetit bonum in communi; ex his ergo satis clara manet illius vocis ambiguitas.

Tertia vox est scientia seu scire, quæ ab Aristotele indefinitè sumitur & potest generatim sumi pro quacumque cognitione, seu intelligentia veritatis: sed præsertim pro illa, quæ perfecta est, & propriam rationem scientiæ habet pro ut scire dicitur esse rem per causam cognoscere cum evidentia, & certitudine, & de scientia etiam hoc modo sumpta loqui possumus, vel indefinitè, vel abstractè, vel distributivè de omnibus scientiis, vel singulariter de aliqua, qui modi loquendi de scientia non parum inter se discrepant.

Incipiendo ergo ab hoc ultimo termino, certum est Aristotelem in illo generali dogmate non loqui de aliqua singulari scientia, ut patet tum ex verbis eius, tum ex probatione, quæ generalis est, tum denique ex intentione, assumit enim hoc generale principium, ut inde ad hanc scientiam in particulari descendat; atque hæc ratio ulterius concludit, quod licet Aristotelis verba indefinita sint, tamen cum sint doctrinalia, æquivalent vniuersalibus, ita ut sensus sit, omnes homines naturaliter appetere quancumque scientiam, tum quia naturaliter appetere quancumque scientiam ut talis non ex peculiari ratione alicuius scientiæ ut talis est, oritur hic appetitus: sed ex ratione scientiæ ut sic; tum etiam quia alias non satis efficaçer procederet in eo discursu ab indefinito sermone ad singularem; hæc est ergo mens Aristotelis, eamque

eamque sententiam in eo sensu veram esse patebit facile ex dicendis.

Ex his omnibus clarè patet, Aristotelem de utroque appetitu loquutum esse; ita ut sensus sit illius propositionis, hominem tam appetitu innato, quam elicto appetere scientiam; de appetitu innato sit patet.

Quia omnis res naturaliter appetit suam perfectionem, operationem, & felicitatem: sed omnibus his modis comparatur scientia ad hominem; est enim magna perfectio eius, & operatio ipsius, & in ea eius felicitas consistit, in qua ratione duo priora membra communia sunt omnibus scientiis; tertium vero est Theologia naturalis proprium, ut patet ex dictis *prima disputatione*, unde etiam existimo, Aristotelem non exclusisse hunc sensum, sed supposuisse potius; quod autem in illo solo loquutus fuerit nec necessarium videtur, nec verum; quod ex proprietate verborum eius colligi potest, nam ex sensuum dilectione, & amore colligit scientiæ appetitum; loquitur autem aperte de amore sensuum, per actum elictum; id enim propriè amor significat, & inferius similiter ait, quod sensum visus ceteris anteponimus nimirum in elicto amore & quamquam dici posset, verum esse Aristotelem in ea ratione loqui de actu elicto & ex illo colligere appetitum naturalem; certe ea collectio bona non esset, nisi supponeret, illum elictum amorem esse etiam aliquemodò naturalem; quia non ex quolibet appetitu elicto colligi potest appetitum naturalem; nam interdum appetimus actum voluntatis, quæ ipsi naturæ repugnant ut mortem v. g. ergo si ex appetitu elicto colligit Aristoteles naturalem, supponit ipsum elictum esse etiam naturalem, quod si amor elictus sensuum est naturalis, multo magis amor scientiæ.

Item etiam homo appetitu elicto amat scientiam, hoc probant rationes infusæ ex D. Thoma; illæ enim quæ procedunt de appetitu elicto, & de pondere naturæ, quia etiam homo hoc appetitu appetit naturaliter suam perfectionem, operationem & felicitatem; & scientia est perfectissima hominis operatio, & vel est felicitas ipsa, vel ad felicitatem & commodum huius vitæ maxime necessariam si sit contemplativa scientia in perfectissima eius operatione, felicitas consistit, ut docet Aristoteles *lib. 10. Ethicorum cap. 6.* aliæ vero scientiæ speculatiuæ illi superiori deseruiunt, & in omnibus est magna quædam iocunditas, nam contemplari optimum est ut dicitur *1. 2. Met. text. 39.* practicæ vero scientiæ ad commodam etiam huius vitæ necessariae sunt, & valde utiles.

Sed quo sensu intelligendum sit hominem appetere naturaliter scientiam appetitu elicto explicandum super sit, non enim in eo sensu hoc accipi potest quod homo aut ex necessitate semper exerceat amorem, vel desiderium scientiæ, quoties de illa cogitat, neque quod illam spernere non possit, eamque inquirere, nolle, utrumque enim contra experientiam est: non ergo potest hic appetitus elictus esse naturalis tanquam necessarius omnino, vel quoad exercitium, vel quoad specificationem.

Primum ergo certum est hunc appetitum rectè dici naturalem quod sit valde consentaneus naturæ hominis eiusque naturali inclinationi, quatenus homo est; unde rectè Cicero *2. de finibus*, Natura inquit, ingenuit homini cupiditatem

veram inueniendi. Secundo dicitur naturalis, quia est aliquomodo necessarius quoad specificationem. Tum quia licet homo possit negligere scientiam, vel nolle illam quoad appetitum efficacem querendi illam, id tamen solum accidere potest propter extrinsecas causas, seu impedimenta, quæ ex accidente adiunguntur scientiæ, nimirum propter laborem & difficultatem quam habet scientiæ studium, aut quia impedit aliarum rerum inquisitionem, quibus homo vel indiget, vel affectus est, vel ob alias similes causas, unde rudiores ingenio minus videntur scientiam appetere, aut difficultatem quam etiam impossibilitatem vocauit Aristoteles *6. Politicorum, cap. ultimo*; at vero per se scientia non potest displicere, atque ita seclusis impedimentis necessitate quadam amatur saltem quoad specificationem, atque hoc quidem maxime verum habet in scientia in communi, quatenus scientia est, tamen etiam est suo modo verum de qualibet scientia in particulari si in ea veritatis cognitio in tali materia per se spectetur, semper enim est illa perfectio per se expetibilis hominibus.

Quod si contingit hominem vnam scientiam non amare ut alteri intendat, hoc etiam reducitur ad extrinsecas impedimenta de quibus diximus, nam quia homo non potest utramque scientiam acquirere, & vnius studio ab alterius perfectione inquisitione impeditur, ideo illam omittit ut hanc obtineat, atque hoc modo quidam homines ex individuali & propria complexione ad vnam scientiam magis afficiuntur, quam ad aliam per se tamen ac seclusis impedimentis, vel quod idem est si vna alteram non impediret omnes scientias naturaliter appetemus; nec ratione vnius alteram dispiceremus.

Atque hinc facile etiam constat, quid sit hic appetitus in homine, si enim sit sermo de appetitu elicto, constat esse actum voluntatis vel efficacem, vel saltem inefficacem, & per simplicem complacentiam, quæ maxime naturalis est, & manet etiam in his, qui efficaciter non intendunt, seu eligunt scientiæ vacare; si vero sit sermo de pondere naturali illud potest considerari ut immediate terminatum ad ipsam scientiam, & sic non est aliud quam intellectus ipse, & capacitas eius qua scientiam respicit ut propriam perfectionem, sicut enim in materia prima appetitus ad formam non est aliud ab ipsa materia, & naturali eius capacitate, & similiter in omni alia potentia appetitus ad suum actum non est aliquid additum ipsi potentie, sed naturalis constitutio, & aptitudo cum proportionem quadam ad illum, ita in intellectu se habet appetitus ad scientiam; at si consideretur pondus naturæ ut terminatur ad scientiam medio appetitu elicto non est aliud quam voluntas hominis, quæ hoc modo naturaliter propensa est ad omnes hominis perfectiones, non enim appetit voluntas habere scientiam; appetit tamen naturaliter velle scientiam hominum seu intellectui, & hoc modo dicimus hoc pondus voluntatis terminari ad scientiam medio actu elicto.

Ex his ergo satis explicatum relinquitur axiomata illud generale homini innatum esse appetitum naturalem ad scientiam, sub hoc autem principio firmandum est hunc appetitum maximum esse ad scientias speculatiuas, quæ veritatis cognoscendæ gratia tantum queruntur, hoc tacitè videtur

videtur intendisse Aristoteles toto discursu illius capitis primi.

Omne totum est maius sua parte : Hoc principium tradidit Aristoteles 3. *Metaph.* quod maxime pertinet ad Mathematicos, & ideo de ipso tractat Euclydes, & prius illo Archimedes maxime necessarium est ad multas veritates demonstrandas. ratio autem huius principij ex ipsis terminis liquet; totum enim distinguitur ab unaquaque parte distinctione includentis ab inclusio, quia vnamquamque partem includit à qua cum aliis constituitur, & supra illam alias addit à quibus componitur; ergo si totum non solum dicit vnam partem, sed alias præter illam euidenter sequitur amplius dicere totum quam vnamquamque partem excedereque illam per additionem reliquarum: sed id quod amplius habet quam aliud, & excedit ipsum est maius ipso: ergo totum est maius sua parte, vt videre est in homine, qui maior est capite, quia habet amplius entitatis quam illud cum habeat præter caput brachia, humeros &c. quia aut hoc principium ex ipsis terminis patet, non est amplius immorandum in confirmatione illius.

Omne vnum est indiuisibile, hoc pronuntiatum tradidit Arist. 10. *Metaph.* 25. intelligitur vt inquit D. Thom. cum reduplicatione vt sic, omne vnum quatenus vnum est indiuisibile, vnum enim definitur id quod est indiuisum in se, & diuisum à quocumque alio.

Omne quod est, ideo est quia vnum numero est. Hoc tradidit Arist. 2. *Metaph.* 6. & docet, ac explicat ipsum Boëtius Severinus, his verbis: omne quod est, ideo est quia habet se extra animam, modo vniuersale se habet extra animam: ergo non oportet quod sit vnum numero vel singula, quia vniuersale est terminus intentionis.

Alio modo dicitur quod vniuersale quoad suum esse, est bene singulare: sed quoad significationem, seu representationem est quiddam commune; sed hæc explicatio obscurissima est: vnde axiomati potius tenebras quam lucem ostendit, tribuenda est alia clarior enodatio, quæ huiusmodi est sumpta ex Divo Thoma supra dictum locum Aristotelis *lect.* 3. vbi supponit nullum vniuersale formaliter quatenus tale posse à parte rei existere, rationes multas congerit, de quibus late egimus in *Logica tract. de Vniuersal.* quibus potius concludit omnino necessarium esse ad existendum à parte rei habere singularitatem & indiuiduationem, ac proinde singularitatem esse quasi causam vltimam formalem, aut requisitum omnino necessarium ad existendum talem indiuiduationem, & ideo indicando hanc necessitatem singularitatis ad existendum à parte rei, omne quod est ideo est quia vnum numero est.

Omne quod inest meliori, & nobiliori, quatenus tali est magis eligendum, tradidit hoc axioma Aristoteles 7. *Ethicorum*, quod sic explicat D. Thomas, dicitur quod sic debet intelligi, non de quacunque re inexistente ipsi bono meliori: sed de bono proportionato ipsi; vnde debet sumi bonum sub ratione illa proportionis hoc est quatenus propriè conuenit meliori, & quatenus superat reliqua sibi inferiora; vnde risibilitas hominis superior est inhilabilitate equi, quia hæc proprietas conuenit ipsi quatenus superat homo equum & reliquarum intellectus Angelicus

& voluntas ipsius superant in perfectione intellectum & voluntatem hominum, quia illa formalitates conueniunt Angelo, quatenus in perfectione excedit omnem hominem, & hoc manifesta ratio demonstrat, quia omne exercitium potentie perfectioris, seu radicis excellentioris excedit in perfectione exercitium inferioris potentie vt docuit Aristoteles 9. *Metaph.* 19. ibi, actus eo melior, & honorabilior est, quæ perfectiori potentia oritur; vnde intellectus ex suo genere perfectior est volitione quia est exercitium immanenter existens in potentia perfectiori proportionando se cum ipsa ad proprietatem quæ oritur ab essentia & inest ipsi tanquam exercitium proportionatum oritur ab eadem, quatenus superat aliam: ergo perfectior & excellentior est ipsa.

Oppositorum eadem est disciplina 4. *Metaph.* Respondetur Philosophum velle quod propositiones oppositæ contrariæ & contradictoriæ pertineant ad eandem scientiam materialiter, & ita qui considerat de sano, considerat etiam de ægro; & e contra, tursus qui considerat illam propositionem, sanitas est quatuor primarum qualitarum proportio animali conueniens, etiam considerat illam: Ægrotudo est primarum qualitarum dispositio animali disconueniens.

Optimi est optimum facere 2. *Celsi* intelligitur quod ad essentialia, & sic omnis res producta à Deo, producit optime quoad essentialia, & substantialia, homo enim postea adiutus donis naturalibus multa de nouo acquirit naturalia; v.g. scientias practicas, & speculativas, &c. adiutus vero donis supernaturalibus, gratia videlicet excitante, & cooperante, multa etiam acquirit supernaturalia; producit enim actus supernaturalis in se talibus auxiliis adiutus, & mediis illis operibus augmentum gratiæ, & reliquarum virtutum per se infusarum incrementum, quæ omnia ex sui creatione non habuit.

Omne quod producit primo, ab alio producit: hoc axioma recipitur à tota schola, tam Philosophica, quam Theologica; videtur insinuasit illud Aristoteles, dum dixit, omne quod mouetur, ab alio mouetur, sumpto motu, non pro motu locali, sed pro effectione seu productione rei; nam si sumatur pro motu locali falsificatur in multis; si illud aliud sumatur pro principio mouente vt quod, nam omnia viuientia à se, & non ab alio mouentur; quia viuere est moueri à se; quapropter graua, & leuia non mouentur à se, sed à generante, quia non sunt viuientia, quis enim dubitet Angelum & animam rationalem separatam à se ipsis moueri tum localiter, tum intentionaliter per intellectum, & amorem; si autem sumatur vt quo, certum videtur quia omnis motus distinguitur à mobili per illum; motus enim est actus secundus entis in potentia secundum quod in potentia est; sed omnis huiusmodi actus distinguitur à re cuius est, vt patet inductione, quia nulla substantia creata, quæ mouetur per motum localem, siue sit spiritalis, siue corporea potest identificari cum tali motu, sicut neque potest identificari cum motu vitali intentionali, vt sunt sensationes, & appetitiones, & intellectiones, & volitiones, omnes enim huiusmodi actiones vitales distinguuntur à parte rei ab ipsis substantiis, vt patet probato libro de anima, & ab omni schola recipitur sine controuersia; nam licet in dubium reuocetur,

reiuocetur, an potentia vitales distinguantur ab anima, vel à toto composito; distinctio tamen ab actibus à parte rei sine tergiverbatione admittitur ab omnibus; sed in hoc sensu non loquitur Aristoteles, dum ait, omne quod mouetur, mouetur ab alio quia illud aliud non sumptum pro motu, sed pro mouente ut quod, quo medio voluit demonstrare existentiam primi mouentis immoti, ut ostenderet dari Deum à parte rei.

Sed hoc medium sumptum pro motu locali, inefficax est, ut optime probat P. Suarez 2. tom. *Metaph. disp. 28.* quare ex motu cœli æterni, non potuit efficaciter probare Aristoteles dari Deum; nam de facto pro certo habetur apud omnes, cœlum moveri immediatè ab Angelo, seu intelligentia, quæ nihilominus localiter non mouetur ab alio sed à se. & nihilominus non est Deus, est tamen vivens perfectissimum, & ratione suæ perfectionis, & excellentiæ summè efficax, & actuum, videatur eximius noster Doctor *tota disputatione 29.* hanc fallaciam, & insufficienciam huius medij referentem, quare certissimum principium non est illud, sed hoc, videlicet omne quod primo fit, & producit, ab alio fit, & non à se, seu ab alio producit, & non à seipso, quod verum habet tam in creatis, quam in diuinis, siue id, quod producit, creetur, siue generetur, siue quacumque ratione fiat; quod principium ex eo demonstratur; quod nihil potest sibi ipsi primo dare esse; nam res, quæ primo producit, acquirit esse; res autem, quæ facit, aut producit, supponitur habere esse & ideo claram repugnantiam inuoluit, quod idem faciat aut producat se ipsum; prius enim quamvis sit, non potest esse in actu formali, vel virtuali ad faciendum, vel producendum se; quia alias antequam haberet esse, iam haberet illud; unde haberet & non haberet illud, quod est summè impossibile, cum omnino impossibile sit, idem simul esse, & non esse; ut optime docuit D. Hieronimus in Commentario super epistolam ad Roman. cap. 1. explicans illa verba, [quia quod notum est Dei manifestum est in illis &c.] ibi; [quod vero non se ipsa fecerint, manifestum est, quia si se ipsa fecerint iam erant, antequam fierent ut se facere possent, quod valde absurdum est dicere, cum vero variant, & ordines suos permutant, & alterutrum cedunt, ostendunt se ab vno auctore facta, & non suam, sed Domini sui facere voluntatem, cuius transgredi non possunt imperium; & hæc est inter alias causa propter quam est longe euidencius hoc principium, omne quod producit, ab alio producit, quam illud, omne quod mouetur, ab alio mouetur; nam quod mouetur supponitur esse, in quo esse potest, & intelligi actus virtualis ad se mouendum: quod autem primo efficitur, aut producit, non supponitur esse, sed potius supponitur non esse, antequam fiat; (loquitur enim de creatis, quæ primo producantur, & per primam productionem de non esse ad esse transeunt) in ipso autem non esse, non potest esse virtus ad se efficiendum primo, & ideo est euidens illud principium propriè intellectum, de prima, ac vera effectione ut abstrinamus nunc ab illa questione Theologica, an eadem res possit bis existere, & ut semel existens possit concurrere ad effectiorem sui, ut secundo, seu alibi existentis; hoc enim miraculum etiam si admittatur, non enervat principium positum, tum quia hic agimus de naturali,

I. P. Tom. II.

& propria rei productione; tum etiam quia secundum probabiliorem opinionem non est omnino idem, quod producit, & producit: nam id, quod reproducit corpus Christi in Hostia est totum concretum videlicet totus Christus compositus ex humanitate & Verbo: & nihilominus id quod reproducit est corpus Christi quatenus terminus formalissimus est transubstantiationis: non enim reproducit Verbum diuinum, quia est irreproducibile, licet verum sit, quod etiam in Hostia contineatur Verbum diuinum: quia unitum est corpori, quod reproducit, sed hæc explicatio multis non placet, quare alia probabilior mihi semper visa est.

Videlicet, quod verba Sacerdotis simul cum Christo sint principium productuum, aut reproductuum Corporis Christi, ubi non reproductur verba Sacerdotis: unde non est idem omnino principium producentis, & id quod producit, & sic verificatur adhuc in hoc mysterio, ut omne quod producit ab alio producat.

Similis hæc explicatio est aliorum Doctorum dicentium, humanitatem Christi, & Deum esse vnum principium, illa ut instrumentum, hic ut causa principalis reproducendi corpus Christi, ac proinde dari distinctionem inter reproducens completum, & reproductum, quia pro certissimo habent non posse dari productionem, aut reproductionem substantialem sine relatione effectus, & causæ; hoc est reproducti respectu reproducantis: ergo non potest dari sine oppositione relationis inter utrumque: sed omnis oppositio relationis arguit distinctionem inter ea, quæ opponuntur: quia omnis res, quæ opponitur relative est ad aliam cui opponatur, quia relatio quæ est oppositio relationis est vnius respectu alterius, seu alius: sed hi termini, alter, & alius, indicant distinctionem realem inter ea, in quibus reperiuntur: ergo si reproductum est relative oppositum reproductenti à parte rei, erit distinctum ab illo à parte rei.

Itaque omnis productio petit distinctionem à parte rei inter producentem, & productum ratione oppositionis relationis; quod adeo verum est, ut non solum in creatis propter rationem Divi Hieronimi: sed etiam in diuinis, ubi tanta identitas, & simplicitas datur, statim ac reperiatur productio, detur oppositio relationis, ac proinde detur distinctio producentis respectu producti, ut docet illud axioma in Concilio Niceno maxime celebratum, & à tota Ecclesia Catholica admissum, & à Theologis elucidatum [in diuinis omnia sunt vnum, ubi non obuiat relationis oppositio,] quod principium adducit P. Suarez ex Anselmo de incarnatione Verbi, cap. 3. & de processione Spiritus sancti, cap. 1. adducit inquam illud eximius Doctor tom. 1. in primam partem lib. 7. de proprietatibus personarum, cap. 5. num. 7. in fine; sed ut iam dixi, & à grauioribus Doctoribus probatur antiquius est axioma illud Anselmo: sed cuiuscunque illud sit, iam recipitur ab omnibus: quod nihil aliud denotat, nisi quod in diuinis detur semper identitas realis exceptis his inter quæ datur relatio producentis, & producti: unde Pater æternus distinguitur realiter à Filio, & Pater, & Filius distinguuntur realiter ab Spiritu sancto, quia Pater producit, & generat Filium, Pater autem, & Filius producant, & spirant Spiritum sanctum: hoc axioma est fundamentum totius demonstrationis, quam Metaphysica

physica ab omnibus Doctoribus probatur euidenter existentia vnius Dei.

Omne quod recipitur ad modum recipientis recipitur: hoc axioma tradidit Aristot. 2. *Phys.* & 3. *de anima*: ad probandum omnem formalitatem receptam in aliquo subiecto, à quo educitur, & à quo dependet, debere esse in gradu subiecti, in quo est, & ideo omne quod dependet à materia prima tanquam à subiecto, & causa materiali, siue mediate, siue immediate est corporeum, & materiale, quia debet esse in eodem gradu cum materia prima quæ essentialiter est in gradu materiali, & ideo non explicatur propriè per nomen concretum, sed potius per nomen abstractum materia, quæ regula adeo vniuersalis est vt nullo modo patiatur exceptionem: vnde *libris de anima*, demonstratur à Philosopho spiritualitas animæ rationalis, quia neque mediate, neque immediate dependet in esse à materia prima: nam statim, ac poneretur dependens, necessario deberet poni materialis; ex hoc manifestè colligitur, vnionem hypostaticam humanitatis Christi ad Verbum esse materialem & non spiritualement; quia licet terminetur ad infinitam substantiam spiritualement, recipitur tamen, & causatur materialiter à re corporea, qualis est Christi; è contra vero omne quod dependet tanquam à subiecto educationis, & inhærensionis à re spirituali; qualis est anima rationalis, vel Angelus, debet esse quid spirituale, etiam si terminetur ad rem materialem; v. g. motus localis Angeli & vbi Angelicum sunt spirituales formalitates, quia subiectantur in substantia Angeli spirituali, & nihilominus terminatur ad locum corporeum: vnde dimanauit illud adagium; vnaquæque res habet propria accidentia sui generis, quibus perficiatur; itaque omnes formalitates quæ connaturali modo recipiuntur, & causantur ab aliquo subiecto, sunt in eodem ordine, ac est subiectum; loquor de ordine vniuersalissimo corporis, & spiritus, quia si loquamur de gradu substantiali, non est verum; quia accidentia dependent à substantia, & nihilominus non sunt entia substantialia, erit verum adagium si intelligatur de causa subiectiua, quæ primo, & per se ordinatur ad formam; vnde quia materia prima primo, & per se essentialiter ordinatur ad formam substantialem, quæ causatur ab illa, forma illa non solum est materialis, sed etiam substantialis; v. g. forma lapidis, animalis, & arboris. Item quia materia prima primo & per se ordinatur ad vnionem inter materiam & formam substantialem, & vnio illa causatur à tali materia, est materialis, & substantialis simul; quod non habent accidentia, v. g. quantitas, qualitas, & reliquæ; quia ad ipsas materia prima primo, & per se non ordinatur.

Data opera dixi, vt forma, & subiectum sint in eodem gradu, debere illam ab hoc connaturali modo causari propter qualitates, & formalitates supernaturales, quæ recipiuntur in anima, cum anima non sit supernaturalis, & ratio est, quia anima non concutitur passiuè naturali modo, sed potius supernaturali, & indebito; omne autem quod causatur passiuè ab aliquo subiecto naturali connaturali modo, est naturale sicut subiectum.

Operatio sequitur esse, vel modus operandi sequitur modum essendi; hoc axioma recipitur ab omnibus, & negatiuè debet explicari; quod

non possit operatio superioris ordinis manare à causa principali inferioris ordinis, & ideo actio substantialis non potest oriri vt à causa principali ab accidente, & actio spiritualis non potest oriri à causa materiali; sicut neque actio supernaturalis à causa principali naturali: vnde actio, quæ est influxus positius non potest oriri à negatione primo & per se; è contra autem bene potest actio accidentalis oriri à substantia: actio naturalis ab agente supernaturali; sicut actio creata oritur à Deo, & ratio est quia potest dari causa principalis, quæ vocatur æquiuoca, quæ sit perfectior essentialiter effectu, & operatione, quos eminenter continet.

P

Propter quod est vnumquodque tale semper, & illud magis tale est: hoc modo tradidit Aristoteles hoc principium 1. *Poster. cap. 3.* & 2. *Met. text. 4.* de quo latè egi *disputatione vltima Logica de principiis, quæst. 5. de quinto, sexto, & septimo communibus Logica principii*; videantur ibi dicta.

Posito impossibile sequitur quodlibet: hoc principium communiter circumfertur apud omnes, cuius sensus est, quod si supponatur aliquod ab intrinseco impossibile, ex tali suppositione posse concedi sine inconueniente quidquid voluerit arguens; v. g. supponat aliquis, hominem manendo hominem esse irrationale, seu brutum animal potest concedere respondens ex tali suppositione idem simul posse esse, & non esse; quod est maius omnibus absurdum, quæ reperiuntur à parte rei; nam licet concessio simpliciter sit mala, nihilominus tamen supposito illo impossibili ab intrinseco, necessario sequitur id, quod conceditur; vnde si datur aliquis defectus non in concedentem sed in arguentem, aut petentem vt concedatur tale impossibile, debet reuocari. Dixi impossibile ab intrinseco, quia si supponatur impossibile ab extrinseco, non sequitur quodlibet, sed tantum id quod connectitur cum tali impossibili; v. g. in casu illo ab omnibus Theologis controuerio in mysterio Trinitatis; an si Spiritus sanctus per impossibile non procederet à Filio, distingueretur ab illo; concesso autem tali impossibili ab extrinseco, non debet respondens concedere quodlibet, videlicet quod Spiritus sanctus in eo casu distingueretur, & non distingueretur simul à Filio: sed solum debet concedere, quod distinguatur, vel debet negare distingui, accommodando se vel opinioni sancti Thomæ, vel Scoti: quia in hoc casu etiam habent vim duo illa principia, quodlibet est, vel non est; impossibile est idem simul esse, & non esse.

Possibili posito in actu nullum sequitur inconueniens; hoc insinuat Aristoteles 3. *metaphys.* vt conuinceret negantes illud principium, impossibile est simul &c. sensus huius axiomatis à Venerabili Beda his verbis ponitur, [si] propositio de possibili mutatur in suam de in esse, tunc sua de in esse non erit impossibilis, & pro vltiori intellectu huiusce authoritatis est notandum adhuc, vt aliquæ propositiones possibiles ponantur in esse, requiri tres condiciones, prima conditio; si aliqua propositio vniuersalis de possibili debeat poni in esse, non debet hoc fieri per vniuersalem, sed potius per singularem; vt ista, omne producibile potest Deus producere; non

non debet sic poni in esse producibile Deus produci, sed sic; hoc producibile Deus produci, & sic de aliis: Secunda conditio est, quando in propositione de possibili subiectum, & prædicatum repugnant, tunc ponendo illam in esse loco vnius extremi, debet poni pronomen demonstrativum; ut omne album potest esse nigrum, ponitur sic in esse hoc est nigrum demonstrando per ly, hoc, illud, quod prius fuit album. Tertia conditio est; quando in propositione de possibili ponuntur aliquæ terminationes, vel termini privativi, qui, vel quæ, in illa de in esse possunt facere aliquam repugnantiam, tunc ponendo illam in esse, tales terminationes sunt omittendæ, ut Socrates habens oculos potest esse sine oculis, ponitur sic in esse. Socrates est sine oculis. Sicut illa: Socrates potest cras legere; non potest sic poni in esse; Socrates legit cras, sed sic Socrates legit.] Hoc principio male videntes heretici Vicleph, & Petrus de Praga (sequentes Ciceronem, de quo ait D. Augustinus, ut faceret homines liberos, fecit sacrilegos; quia ut tueretur libertatis humanæ iura, labefactabat, & negabat scientiam Dei actum liberorum) qui ex hoc principio colligebant, nullam præscientiam futurorum contingentium dari; neque Deum ab æterno posse efficaciter prædestinare; quia docebant ipsi, Deus prædestinavit ab æterno ad gloriam, & si Deus cognoscit futuros actus liberos vnum de duobus sequitur, aut homines non liberè operaturos aut scientiam, & prædestinationem Dei posse falli, quia si posita prædestinatione, & scientia, habet homo libertatem ad oppositum: ergo potest non facere quod scitur, & prædestinatur, quia libertas est posse facere, & posse non facere: ergo possibile est, quod non faciat id, ad quod prædestinatur &c. sed possibili posito in actu nullum sequitur inconueniens: ergo possumus sine inconueniente concedere, quod actu ponatur id, quod possibile est: sed id, quod possibile est, est oppositum obiecto scientiæ, & prædestinationis: ergo poneretur oppositum his, quæ Deus præscit ab æterno, & prædestinavit; unde falleretur præscientia, & frustraretur prædestinatio.

Si autem non potest poni oppositum his, quæ præscit, & prædestinat Deus: ergo supposita tali præscientiæ, & prædestinatione, non datur in voluntate potentia ad oppositum: ergo non datur libertas: ergo ex hoc principio sequitur, quod aut non datur libertas in homine, aut quod non datur scientia, & prædestinatio infallibilis in Deo; de hoc argumento fallaciæ hereticorum egi latè in materia de prædestinatione, agunt etiam profundè & subtiliter P. Suarez, & Vazquez, ille *tomo de Deo, tractatu de prædestinatione & scientia*, & in opusculis; hic *tomo 1. in 1. partem, materia de prædestin. & scientia*; videantur ibi dicta, nunc autem breuiter ut philosophia hereticorum diluatur; explico principium dicenao, nullum sequi inconueniens, quod possibile ponatur in actu; si tale possibile sit simpliciter, & nullo modo, neque ex suppositione sit impossibile; si autem licet sit simpliciter possibile; secundum quid sit impossibile. sequitur inconueniens, quod ponatur, quia positio effectus non solum oritur, aut dimanat à potentia secundum se simpliciter præcisè sumpta, & nuda, sed potius à potentia simpliciter, & nullo modo, neque secundum quid impedita; cum autem sup-

I. P. Tom. II.

posita præscientia, & prædestinatione licet simpliciter sit possibile poni oppositum scientiæ, & prædestinationi, nihilominus ex suppositione consequentis sit impossibile poni oppositum, quod vocamus impossibile secundum quid, non possumus concedere sine inconueniente, quod ponatur de facto oppositum scientiæ, & prædestinationi; quia sequeretur idem simul poni, & non poni; de quo latius vbi supra, quæ non sunt hic repetenda, quia non sunt propria huius loci; quo discursu, & solutione in recta expositione principij optimè conciliantur libertas nostra cum infallibilitate scientiæ, & prædestinationis diuinæ, & perfectio vtriusque.

Passio sequitur actionem; hoc axioma sine Patre, & Matre, hoc est sine auctore circumferitur communiter, cuius sensus est, passionem esse eiusdem gradus, & ordinis cum actione, quia identificantur inter se; ut probatur latè *prædicamento de actione*.

Q

Quæcumque sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se; hoc principium docet Aristoteles pluribus in locis 1. lib. 1. *poster. cap. 2. secundum 3. met. cap. 4. & tandem 7. lib. Theophrast. cap. 1. inter locos arguendi loco 4. vbi docet esse locum communem ut probemus, formam syllogisticam & quæ sunt eadem inter se, verba Aristotelis sunt, rursum considerandum, si cui alterum idem, & alterum; nam si non sunt ambo eadem eadem, manifestum est, nec sibi invicem; sensus huius principij est, ut inquit D. Thomas super librum supra citatum de *Posterior. resolut. lect. 3.* quod quando duo extrema habent identitatem cum vno medio, seu tertio, necessario debent habere identitatem inter se v. g. rationale, & risibile identificantur realiter cum homine, & ideo est verum dicere, homo est risibilis, homo est rationalis; & econtra, necessario sequitur, ut rationale, & risibile, quæ identificantur in homine, identificentur inter se, unde quia est verum dicere, rationale est homo, risibile est homo, est etiam verum dicere, risibile est rationale.*

Quia communiter vocatur hoc principium fundamentum totius formæ syllogisticæ, asseritur etiam communiter nullo modo posse falli, neque in creatis, neque in increatis; quia in hac, & in illa parte habet suam vim forma syllogistica: ergo tam hic quam ibi debet consistere cum tota veritate fundamentum illius, alias si in diuinis, vbi persisteret forma syllogistica falleretur principium, aut deficeret, sine dubio posset ædificium existere sine fundamento, quod est absurdum. Cum autem in diuinis videatur falli hoc principium, quia nostra fideles docet, Patrem esse Deum, & Filium esse Deum, ac proinde Patrem, & Filium identificari in vna indivisibili essentia singulari, nihilominus docet Patrem, & Filium nullo modo identificari realiter inter se, sed potius distingui realiter: ecce quomodo duæ personæ identificantur in tertio, & nihilominus non identificantur inter se; ergo hoc principium quod immediate videtur opponi veritati fidei non debet vniuersaliter intelligi, & explicari in tota latitudine entis, sed potius falli in diuinis, licet habeat suam veritatem in creatis.

Ut autem hæc omnia concilient auctores, & principij veritatem indemnem conseruent, varias explicationes illius in medium proferunt.

m 2 Scott

Scoti explicatio ponitur, & refellitur.

Scotus in 1. sic ait: quæ ita sunt eadem vni tertio, vt ab illo nec realiter, nec ex natura rei distinguantur, etiam esse idem inter se; quæ vero ita identificantur vni tertio, vt ab eo ex natura rei modaliter, vel formaliter distinguantur, posse distinguì realiter inter se; cum autem personæ diuinæ, & relationes, licet identificentur realiter cum essentia, distinguantur ex natura rei formaliter ab illa, distinguuntur realiter inter se, & non identificantur; hæc solutio Scoti, vt ait Pater Vazquez, & confirmat Pater Ruiz, quos sequitur Pater Granado in supposito est hæresis, vel error Gilberti Porretani, & ideo omnino rejicienda tanquam falsa in suppositione, adhuc tamen concessa suppositione perperam explicat illud principium, vnde tam suppositum solutionis, quam ipsa solutio debet impugnari.

Primo enim oppugno falsitatem illam, quam supponit Scotus dicendo, personas, & relationes distinguì ex natura rei ab essentia diuina; & primo quia hæc sententia immediate, & contradictorie opponitur definitioni Concilij Lateranensis, quæ sic se habet: [Patrem Filium, & Spiritum sanctum esse idem omnino, quoad essentiam;] vbi notanda est particula illa, idem omnino, quæ dupliciter potest explicari, aut exponi. Primo vt significet, habere omniidentitatem personas cum essentia; quia particula, omnino, æquipollet nomini, omnis, & omne; vnde quando dicitur in Deo, Deus est omnino potens, Deus est omnino sanctus, Deus est omnino sapiens, ac tandem Deus est omnino vnus, & simplex; idem est, ac Deus habet omnipotentiam, omnisapientiam, omnis sanctitatem, & omnis simplicitatem; ergo si Concilium Lateranense docet personas, & relationes esse omnino idem cum essentia, concedit omniidentitatem cum illa: atqui Scotus tribuit, vel affirmat, inter diuinitatem, & personas dari aliquam non identitatem à parte rei formaliter inter personas easdem, & eandem diuinitatem, quia asserit dari aliquam distinctionem formaliter; sed aliqua distinctio est aliqua non identitas; vnde distinctio realis simpliciter est non identitas realis & distinctio modalis est non identitas modalis. Ita similiter distinctio formalis ex natura rei erit non identitas formalis ex natura rei; sed non identitas formalis ex natura rei est aliqua non identitas: ergo Scotus, qui concedit non identitatem formalem ex natura rei, concedit aliquam non identitatem inter personas, & essentiam diuinam; vnde est verum dicere inter personas diuinas, & essentiam est aliqua non identitas; sed aliqua non identitas est contradictorium omniidentitatis: ergo Scotus concedit contradictorium, vel propositionem contradictoriam definitioni Concilij Lateranensis; v. g. si aliquis concederet aliquam non sapientiam in Deo, concederet contradictorium omnisapientie, & qui concederet aliquam non simplicitatem in Deo, concederet contradictorium omnisapientie diuinæ, & ratio est manifesta; quia contradictoriæ propositiones sunt illæ quæ sunt eiusdem de eodem, & vna est vniuersalis affirmatiua, & altera est particularis negatiua vt omnis homo est albus, aliquis homo non est albus: sed hæc propositiones, in Deo est omniidentitas inter perso-

nas; in Deo est aliqua non identitas inter personas, sunt duæ propositiones eiusdem de eodem, vna vniuersalis affirmatiua, & altera particularis negatiua: ergo sunt contradictoriæ: sed affirmare propositionem contradictorie oppositam alicuius Concilij definitioni, est hæreticum aperte: ergo.

Vel sensus illius est, quod Deus sit omnimodo idem cum personis; quia omnino, & omnimodo sunt synonyma: sed Scotus concedit, aliquomodo non esse idem Deum cum personis: ergo concedit contradictorium definitionis Concilij Lateranensis; patet consequentia, quia hæc sunt contradictoriæ, Deus est omnimodo idem cum personis; Deus aliquomodo non est idem cum personis: sed Concilium Lateranense definit, Deum esse idem omnimodo cum personis, & Scotus asserit, Deum aliquomodo non esse idem cum personis; quia concedit aliquomodo distinguì, id est formaliter ex natura rei, & aliquomodo distinguì est aliquomodo non esse idem: ergo contradictorium Concilij Lateranensis concedit Scotus. Sed sine expositione vlla idem inconueniens sequitur; nam Deum esse omnino idem cum personis, & Deum non esse omnino idem cum personis pugnant contradictorie; sicut hæc propositiones, Deus est omnino sapiens, Deus non est omnino sapiens, & hæc Deus est omnino simplex, Deus non est omnino simplex: sed Concilium Lateranense in illis verbis [non tamen aliud, sed id, quod est Pater, est Filius, & Spiritus sanctus idem omnino, vt secundum Orthodoxam & Catholicam fidem consubstantiales esse credantur;] definit Deum esse omnino idem cum personis, & Scotus, & Scotista docent, Deum non esse omnino idem cum personis: ergo propositio Scotica contradictorie opponitur definitioni Concilij Lateranensis; quod autem Scotus dicat, Deum non esse omnino idem, patet manifestè; quia illud non est omnino idem, quod habet aliquam distinctionem, vel quod est aliquomodo non idem: sed id, quod distinguitur aliquomodo, aliquomodo non est idem, vt patet ex dictis: ergo Scotus, qui concedit Deum aliquomodo distinguì, docet non esse omnino idem cum personis; v. g. si Scotus concederet aliquam compositionem formaliter ex natura rei inter Deum, & personas, sine dubio concederet, Deum non esse omnino simplicem; sicut si Scotus concederet in Deo aliquam ignorantiam formaliter ex natura rei, & aliquod peccatum formaliter ex natura rei, sine dubio deberet dicere, Deum non esse omnino simplicem, omnino sapientem, omnino sanctum, & omnino perfectum; quia id est omnino tale, quod est summe tale, & omnimodo tale; & quod est huiusmodi nihil oppositum in se admittit; cum autem ignorantia sit opposita sapientiæ, malitia sanctitati, compositio simplicitati, inde est, quod id, quod est omnino sapiens, nihil debet habere ignorantie, & cum malitia aliqua non compatitur omnis sanctitas, quapropter, qui concedit aliquam ignorantiam, malitiam &c. debet asserere non esse omnino sanctum, summe sapientem omnino, ac summe simplicem Deum; atqui Concilium Lateranense definit Deum esse omnino idem cum personis, & habere summam identitatem cum illis: ergo definit nihil oppositum identitatis repelli in Deo respectu personarum; sed oppositum identitatis est distinctio; sicut oppositum simplicitatis

citatis compositio, & oppositum sapientiae ignorantia &c. ergo definit in Deo nullam dari distinctionem à parte rei inter Deum & personam; unde sicut aequipollent hae propositiones, Deus omnino est sapiens, Deus nullo modo est ignorans, Deus omnino est sanctus, Deus nullo modo est peccans, Deus omnino est simplex, Deus nullo modo est compositus, ita aequipollent hae propositiones, Deus est omnino idem cum personis; Deus nullo modo distinguitur ab illis; ergo si Concilium docet Deum esse omnino idem cum personis, & habere summam unitatem, & identitatem cum illis, euidenter docet, nullam distinctionem habere à personis & respectu illarum; atqui Scotus concedit aliquam distinctionem inter Deum & personas: ergo propositio Scotica contradictoria est propositioni Concilij Lateranensis; patet consequentia, quia hae sunt propositiones contradictoriae; inter Deum, & personas nulla est distinctio; inter Deum & personas est aliqua distinctio: sed illa prima propositio est definitio Concilij Lateranensis, & hae secunda est Scotica: ergo definitio Concilij Lateranensis, & propositio Scotica sunt propositiones contradictoriae immediate, & maxime oppositae.

Quod autem Concilium Lateranense capite *Dominicus*, definiat, non solum diuinitatem habere omnino identitatem, sed etiam summam unitatem cum personis, patet ex g. *Nos*, ibi: [nos autem sacro approbante Concilio credimus & confitemur cum Petro, quod una quaedam summa res est incomprehensibilis quidem & ineffabilis, quae veraciter est Pater, & Filius, & Spiritus sanctus; tres simul personae, ac sigillatim quaelibet earundem:] ergo.

Secundo probatur haec veritas ex Concilio Florentino *sess.* 18. & 19. in quibus communi consensu Latini, & Graeci approbante Concilio frequenter docent omnem identitatem in re inter diuinitatem, & personas, his verbis [diuina substantia, & persona re quidem sunt idem:] ergo nulla est distinctio inter diuinitatem & personam.

Dices cum Scoto, illam particulam, re, solum denotare identitatem realem, non autem omnem identitatem etiam ex natura rei.

Sed contra manifestè; quia particula, re, & à parte rei, quae synonyma sunt, sunt vniuersalia: particulae realiter, & ex natura rei; unde non solum significant realiter, sed etiam extenduntur ad omnem identitatem; unde Deus cum diuinitate re identificatur; quia tam realiter, quam ex natura rei habent identitatem; quod à contrario sensu patet; nam licet modus non distinguatur realiter à re, nihilominus dicitur distinguere à parte rei, & re ab eo, cuius modus est; nam particula, re, & à parte rei, excludit solum fictionem intellectus, & comprehendit quaecunque rationem sine fictione existentem: ergo si Concilium Florentinum decernit diuinitatem identificari, re, cum persona, talis definitio, aut decretum non debet coarctari ad solam identitatem realiter; sed etiam debet extendi ad omnem identitatem à parte rei; quia illa particula, re, ponitur in propositione, quae simul definit, & docet, ac proinde in propositione doctrinali; sed propositio doctrinalis habet sensum vniuersalem: vt v. g. homo moritur & quasi aqua dilabitur, quia est propositio doctrinalis non debet coarctari

ad hunc, vel illum hominem, sed ad omnem: ergo similiter definitio illa concilij, quia doctrinalis est [diuina substantia, & persona, re quidem sunt idem] non debet coarctari ad identitatem aliquam, videlicet realem, sed potius debet extendi ad omnem identitatem siue realem, siue ex natura rei, siue à parte rei; praecipue quia Concilium Florentinum concordat cum Lateranensi, & in Lateranensi ponitur omnino idem, ubi vniuersalis identitas decernitur ratione illius particulae, omnino, & propter quam si Catholice loquendum sit, non potest coarctari ad solam vnā identitatem, videlicet realem, quia si hoc posset fieri pro libito vniuscuiusque, nulla regula statuta, & certa haberetur ad cognoscenda, & intelligenda decreta Conciliorum; quia alius pro suo libito posset etiam dicere, tam in Concilio Florentino, quam Lateranensi solum concedi identitatem realem, & non damnari distinctionem modalem quam videbatur asserere Durandus; sed certissimum est, non posse quemcunque ad libitum propositiones vniuersales Conciliorum, & definitiones doctrinales ad particulares sensus coarctare; sed potius intelligendas esse vt sonant secundum totam vniuersalitatem, quam exigit tum doctrina Catholica, & oecuménica, cuius synonymum est, vniuersalis, tum particula omnino, quae vniuersalis etiam est, ne ansa tribuatur erroribus & aditus pateat haeresibus.

Secundo efficacius, & euidentius sic insurgo contra Scotum; quia Concilium Florentinum concordans cum Lateranensi, & definiens dari identitatem vniuersalem, seu omnino talem inter diuinitatem, & personas, ac proinde omnem distinctionem excludentem; solum excipit distinctionem rationis, his verbis. [Diuina substantia, & persona re quidem sunt idem, secundum autem modum intellectus nostrae differre videntur; nam persona ex substantia, proprietatibusque consistit, quae tamen ratione, ac secundum intelligentiam nostram differant.] Ecce quomodo Concilium negans distinctionem realem, solum excipit distinctionem rationis: atqui exceptio firmat regulam in contrarium vt est commune Iurisperitorum axioma, & ita firmat regulam in contrarium, vt omne praeter illud, quod excipitur, regulae tribuat: ergo si per Concilium Florentinum ita identificatur Deus cum personis, vt solum ratione, & per intellectum differat ab illis, euidenter sequitur ex Concilio Florentino, & Lateranensi, ita identificari diuinitatem cum personis, vt nullo modo à parte rei, seu ex natura rei distinguatur ab illis: sed solum ratione, cuius argumentum euidenter est, quod si Concilium cognosceret, distinguere etiam ex natura rei, aut non damnaret omnem distinctionem etiam ex natura rei, sine dubio exciperet illam vt excipit distinctionem rationis; quia non est credibile, quod Concilium doctrinam vniuersalem tradens de identitate, & memoriam habens excipiendi tam minimam distinctionem, ac est rationis; nullo modo meminisse excipere distinctionem maiorem, qualis est distinctio formalis ex natura rei; ergo euidenter sequitur, non ideo non excepiisse illam, quia oblitum est, aut quia nihil fecit illam, cum vtrumque non possit dici. Primum quia Concilium illuminatum reuelatione Spiritus sancti infinita sapientia diuina circumfusum, dum data opera agit de iden-

titate diuina, & data opera deficit, dari vniuersalem identitatem, non potest tam notabilis rei, dum recordatur de distinctione rationis, obliuisci; neque secundum, quia minor est distinctio rationis, quam distinctio ex natura rei; atqui licet distinctio rationis minor sit alia, recordatur illius, & non relinquit illam innominatam, nihil faciens illam: ergo à fortiori non deberet relinquere maiorem distinctionem, quia nihili faceret ipsam: ergo euidenter sequitur, illam comprehendere sub regula generali, & damnassee tanquam hæreticam sententiam docentem dari distinctionem ex natura rei in diuinis inter diuinam naturam & personas; alias vt exceperit solam distinctionem rationis exciperet etiam distinctionem ex natura rei à regula generali.

Dices, licet distinctionem rationis exceperit *sess. illa 18. post medium. §. diuina substantia*, non tamen exceperit solam illam, quia huiusmodi termino, solus, sola, solum; non est vsum Concilium.

Sed contra manifestè primò, quia etiam si non vtatur Concilium hoc termino; solus, sola, solum; ibidem nominando eum in actu signato, in actu exercito vt videtur eo manifestè, quia excipiendo distinctionem rationis, & non exceptuando aliud, denotat se solum excipere velle talem distinctionem, siquidem tam facile poterat excipere aliam si voluisset, sicut exceperit distinctionem rationis: atqui in exceptione solius meminit huius distinctionis, & non alterius; ergo euidenter sequitur, solam illam excipere in actu exercito, etiam in actu signato non vsum fuerit huiusmodi termino, solus, sola, solum.

Secundo & euidentius, quia licet ipsum Concilium *sess. illa 18.* non vsum fuerit tali termino, solus, nihilominus tamen *sess. 25. colum. 5. §. quibus Latini, prope finem*, vtur expressè illo, excipiendo distinctionem rationis, ibi: nec identitatem coniunctionemque diuinæ substantiæ distribuere, ac ipsam eandem substantiam re, non autem sola ratione ab hypostasibus, & personis differre excedere videamur &c.] Ecce clarissimè concedendo, nullo modo distingui re diuinitatem à personis, asserit distingui sola ratione ab ipsis: ergo euidenter, & manifestè sequitur, omnem distinctionem à parte rei tam realem, quam modalem, ac tandem quam formalem ex natura rei à diuinitate respectu personarum penitus exclusisse sub anathemate Concilium Florentinum decreto fidei, & definitione sua.

Neque vllus Catholicus potest dicere, ignorasse Concilium talem distinctionem etiam si daretur; non enim hoc potest dicere, quia ausu temerario, & diabolico, ac petulanti, & superbo animo talia verba profunderet, quia hic loquimur de Concilio definiente tanquam articulum de fide doctrinam omnem necessariam ad identitatem Dei pertinentem inter diuinitatem & personas; atqui tale Concilium vt sic definiens, decernit articulos fidei diuina reuelatione illuminatum, & non scientia humana, sed diuina assistente, & diuino numinis afflatu concitante, obumbranteque Spiritu sancto; quia tunc Ecclesia Catholica, & Concilium fungitur munere regulæ infallibilis: ergo dicere quod Ecclesia ignorauerit talè distinctionem in est asserere, Deum ignorare illam, cuius scientia sola, & assistentia infallibili gubernatur Ecclesia; sed hoc dicere est hæreticum absurdum: ergo nullus Catholicus

potest dicere, Concilium Florentinum ignorasse talem distinctionem ex natura rei; ex quo amplius confirmo dicta; aduertendo asserere distinctionem in diuinis, quam nunquam cognouit Ecclesia Catholica neque fides, esse omnino chimericum, phantasticum & sine vilo fundamento, & indignum omnino vt à viro Catholico asseratur, & doceatur.

Sed concedamus casu negato, & dari talem distinctionem, & non cognouisse tam Concilium, saltem non potest dici, quod Deus non cognouerit illam, nisi instanti tenebris ostendantur aduersarij; tunc enim Deus cognoscens talem distinctionem, ita deberet gubernare Concilium, vt non proferret propositionem vniuersalem, negantem omnem distinctionem à parte rei, confirmatam exceptione solius distinctionis rationis; sed potius deberet facere, vt Ecclesia in particulari, & determinate damnet distinctionem realem simpliciter, quia non ita faciendo, permetteret Ecclesiam errare; siquidem vtendo tali propositione vniuersali, sub qua non comprehenditur distinctio ex natura rei, falso loquitur Ecclesia, quia tunc est falsa propositio vniuersalis, quando sub illa non comprehenduntur cum veritate omnia particularia, v. g. si aliquis diceret, nullus homo saluatur, aut omnis homo condemnatur, essent falsæ propositiones; quia aliquis homo saluatur, & aliquis non condemnatur; nam ad veritatem vniuersalis propositionis requiritur veritas omni in particulari, & singulari, & ad falsitatem; & contra sufficit, quod vna particularis falsificetur; sed Ecclesia in Concilio Lateranensi, & Florentino decernit has propositiones vniuersales; omnis identitas datur inter diuinitatem, & personas, & nulla distinctio reperitur inter ipsas, præter distinctionem rationis: ergo si datur aliqua alia distinctio, præter distinctionem rationis, & aliqua non identitas à parte rei: ergo licet non mentiatur Ecclesia in tali doctrina vniuersali, quia ad mentendum est necessaria cognitio oppositi, quod proferitur; mentiri enim vt inquit Augustinus *libro de mendacio*, est contra mentem ire, aut contra cognitionem mentis aliquid proferre; nihilominus tamen falsam doctrinam decerneret, si quidem docet vniuersaliter nullam dari distinctionem, præter rationis; cum detur alia quæ alia præter illam, videlicet formalis ex natura rei, & asserat dari omnem identitatem cum non detur identitas ex natura rei formaliter; sed summum absurdum est dicere & intolerabilis temeritas proferre, Ecclesiam vniuersalem & Catholicam, Summo Pontifici præsentem Spiritu sancto assistente, & obumbrante dum accedit ad definiendam veritatem Catholicam, ignorare quod definiat, & falsam doctrinam decernere: ergo sine dubio allendum est, talem doctrinam vniuersalem esse verissimam, & non falsam, & oppositum illius esse apertè falsum, & hæreticum: atqui oppositum contradictorium illius est asserere, vt asserit Scotus & docent Scotistæ, non dari omnem identitatem inter diuinitatem, & personam, & dari aliquam distinctionem scilicet ex natura rei formalem: ergo.

Tertio, sic probatur hæc veritas aduertendo, nullius momenti esse obiectionem illorum, qui asserunt, Concilium Florentinum non habuisse pro primario intento definire omnem identitatem inter diuinitatem, & personas; sed solum processu

processionem Spiritus sancti à Patre, & à Filio.

Tum quia in tali Concilio primario non solum agebatur de processione Spiritus sancti à Patre, & à Filio, sed etiam de innumeris mysteriis fidei, ut patet ex literis unionis, ubi fit epilogus omnium articulorum fidei, qui data opera definiti sunt in illo Concilio, inter quos data opera etiam agitur de identitate diuinitatis cum personis: ergo falsa est solutio, & nullius momenti aduersariorum obiectio; tum etiam & casu negato; quia quamvis primum institutum illius Concilij non fuisset, identitatem, aut distinctionem supradictam definire, tanquam de fide, nihilominus tamen quia necessario cohererebat cum processione Spiritus sancti à Patre, & Filio, tanquam ab vno principio, quæ primario definienda erat, ideo prædictæ omni identitati à parte rei adscribitur summa, & infallibilis auctoritas.

Tum denique, & euidenter; quia licet in Concilio Florentino aliter eueniat, nihilominus tamen non potest negari vllò modo primum intentum, & præcipuum finem definitionum Concilij Lateranensis capite *Damnatus*, ubi expressius & clarius decernitur omniidentitas diuina, & excluditur omnis distinctio à parte rei, fuisse supradictam identitatem vniuersalem definire ad condemnandum libellum Ioachimi Abbatis data opera negantis summam identitatem Dei cum personis: ergo saltem in hoc Concilio quidquid sit de aliis, definitum est tanquam de fide primario ac principaliter, inter diuinitatem, & personas dari omnem identitatem sine vlla distinctione, siue reali, siue modali, siue ex natura rei formali excepta distinctione rationis.

Quartò probatur principaliter, ex Concilio Remensi, & decreto Eugenij tertij, in quo definitum est contra Gilbertum Porretanum nullam posse affirmari distinctionem tam realem, quam ex natura rei, & formalem; nam Gilbertus Porretanus relationes diuinas ab essentia non distinguebat ut rem à re, sed quasi modum, aut formalitatem à re, nihilominus oppositum decernit Concilium Remense his verbis; [credimus solum Deum Patrem, Filium, & Spiritum sanctum æternum esse; nec aliquas omnino res, siue relationes, siue singularitates vel vnitates dicantur, & huiusmodi alia in Deo esse, quæ sint ab æterno, & non sint ipse Deus.] Et ne aliquis diceret ibi loqui Concilium de solis rebus; Eugenius tertius habito prius Remensi Concilio, & adhibito postea Concilio Cardinalium contra Gilbertum definiens, his verbis solutioni nuper dictæ penitus aditum occludit: [nec aliqua ratio Theologica inter naturam & personam diuideret, neue Deus diuina essentia diceretur ex sensu ablatiui tantum, sed etiam ex sensu nominatiui.] Quid clarius? Cuius distinctionis primum membrum accipitur iuxta modum loquendi Aristotelis, & Peripateticorum 1. *Periberm.* cap. 1. & 3. *de anima*, text. 21. & 6. *metaphys.* text. 8. apud quos intellectus, siue rationis compositio, & diuisio idem est, quod affirmatio, & negatio; quapropter idem est, ac si Pontifex definiret, neque ratio Theologica negaret naturam esse personam, aut personam esse naturam propter aliquam distinctionem etiam minimam, quæ à parte rei datur, qualis est formalis ex natura rei, sed potius concederet quod Deus, & Pater est omnino

idem cum essentia, ac proinde est diuina essentia in nominatio, accipiendo essentiam perinde ac si diceret Pater non solum est Deus deitate, sicut Petrus humanitate est homo, sed etiam Pater est deitas, licet Petrus non sit humanitas; refutabat enim Gilbertus concedere, quod diuina essentia esset persona, vel esset Pater omnino; quia concedebat aliquam distinctionem inter essentiam & relationem saltem formalem vel formalitatis à re: sed eodem modo procedunt Scotus & Scotista; ergo eodem modo damnantur, ac Gilbertus à Concilio. Minor sic demonstratur; quia Scotus ait, rectam rationem Theologicam diuidere inter essentiam, & relationes; è contra vero Concilium Remense definit contra Gilbertum, nullam rationem Theologicam diuidere inter naturam, & personam illis verbis: [nec aliqua ratio Theologica inter naturam, & personam diuideret.]

Deinde Scotus adstruit distinctionem rationum formalium ex natura rei inter essentiam, & personas; quod etiam faciebat Gilbertus Porretanus; Concilium vero Florentinum prorsus excludit omnem distinctionem ante intellectum; ergo Scotus, & Scotista; incidunt in incommmoda, in quæ incidit Gilbertus, ac tam immediate opponuntur definitioni Concilij, sicut opponitur doctrina Gilberti, & ideo grauissimi Doctores, præter supradictos, Valentia, Zumel, Arrubal, & alij omnino explodendam esse doctrinam Scotistarum asserunt, tanquam parum tutam in fide; accedat his Conciliis Augustinus 7. *de Trinit.* cap. 4. & cap. 6. ibi: [non aliud est Deo esse, aliud personam esse, sed omnino idem.] Ecce quomodo Augustinus eisdem terminis loquitur ad declarandam omnem identitatem diuinam sine vlla distinctione etiam ex natura rei; quibus vtitur Concilium Lateranense, cap. *Damnatus*, & post pauca sic ait: [neque in hac Trinitate cum dicimus, personam Patris, aliud dicimus, quam substantiam Patris; quia tres personas vnā essentiam dicimus, tres autem personas ex eadem essentia non dicimus, quasi aliud ibi sit, quod essentia est, aliud quod persona.] Similia multa dicit lib. 15. cap. 6. & Bernardus oppugnans Gilbertum lib. 5. *de consideratione ad Eugenium*, sic ait: [si diuidere quis conetur, vel personas à substantia, vel proprietates à personis, nescio quomodo Trinitatis se profiteri cultorem possit, qui in tantam rerum numerositatem excesserit.] Diuidere autem Bernardus intelligit pro aliquomodo distinguere à parte rei; quia tali distinctione, quæcumque sit, sacrosanctum, & inscrutabile profundum mysterium Trinitatis ferè totum coæquatur rebus creatis, earumque regulis, & principiis, si personalitates à deitate distinguuntur ex natura rei, & ante opus intellectus, & hoc sonant illa verba Bernardi, [si diuidere quis conetur, &c.] vique ad illa, cultorem possit.

Sequela sic probatur, quia eandem quantitatem modificant ubi, extensio, figura, quia non ut res à re, sed ut modi à re, seu formaliter ex natura rei distinguuntur à quantitate, formalitas enim illius est actualis inherencia, vbicatio, raritas, densitas, & figura; propterea tamen non violatur principium illud, & lex creatoris omnibus inuolabilis; [quæcumque sunt eadem vni tertio sunt eadem inter se.] Ergo præcise ex vi huius principij, nec non ex vi formæ syllogisticæ, nihil

aut

aut certe parum erit in Trinitate mirabile, superexcedensque limitationem creaturarum, si tres proprietates personales distinguuntur ex natura rei ante opus intellectus: ergo hæc distinctio destruit mysterium Trinitatis: patet consequentia; quia mysterium Trinitatis in eo consistit, quod tres res sint una res omnino, seu quod tres personæ sint omnino idem quod una essentia divina & tria supposita realiter distincta; eo autem ipso, quod divinæ relationes sint actu ante intellectum, aliqua distinctione distinctæ ab essentia, non vere dicuntur tres res esse una res, nec tres personæ divinæ idem omnino quod Deitas; quia quæcunque distinctio destruit omnimodam identitatem, ut patet ex dictis, quæ exclusæ parum sublimis est mysterium, nec dignum his præconiis, quibus sancti Patres illud commendant ipsumque à nostratino & Cherubino- rum sapientia longe remotissimum profitentur.

Tandem sic demonstratur hæc veritas, quia ut certum est in Logica, & in bona Metaphysica non sunt veræ propositiones illæ, in quibus abstracta prædicantur de concretis, vel de aliis abstractis, vel concreta prædicantur de abstractis; quando nominum significata distinguuntur ante operationem intellectus etiam si distinguantur ex natura rei; sed secundum fidem Catholicam abstracta essentia divinæ prædicantur de personis in concreto: & relatio, seu personalitas in abstracto prædicatur non solum de divinitate, siue essentia in abstracto; sed etiam de Deo in concreto: ergo in vnoquoque prædictorum extremorum nihil includitur, quod realiter distinguatur ab altero extremo neque realiter, neque ex natura rei formaliter. Maior à priori sic demonstratur; quia pars non prædicatur de toto, neque id, quod se habet ad modum partis videlicet entitatis coniunctæ cum alia ante intellectum seu à parte rei, & ex natura rei distincta; imo ad veritatem huiusmodi prædicationum non sufficit realis identitas, sed potius requiritur formalissima identitas; quia abstracta, quæ prædicantur, non continent sensum solum identicum, sed formalem; quia formalissimæ rationes sunt, & ideo licet in divinis sit verum dicere, qui misericors est, punit, & qui iustus est, miseretur, nihilominus tamen in abstracto non dicuntur iustitia miseretur, & misericordia punit, imo in concretis si reduplicative sumantur non est verum dicere, misericors ut misericors punit, iustus ut iustus miseretur, & ratio est, quia continent sensum formalissimum propositiones de abstractis, & reduplicativæ; unde quando sunt de Verbis adiectivis, quia non solum formalissime sunt à parte rei, sed etiam per intellectum, quales sunt nuper dictæ, non solum petunt ad sui veritatem, & ut prædicentur ad invicem identitatem formalem à parte rei, sine vlla distinctione à parte rei, sed etiam identitatem formalem per intellectum, & ideo in nullius sententia sunt veræ hæc propositiones, Pater est divinitas, sed divinitas non generat: ergo Pater non generat, quia licet dicantur identitatem omnimodam à parte rei, nihilominus tamen virtualiter distinguuntur & formaliter per intellectum; unde ut essent veræ illæ argumentationes, necesse erat, ut tam re, quam ratione concreta, & abstracta identificarentur; è contra vero ad verificationem prædicationum de verbo substantivo inter abstracta, & concreta, licet non requiratur idéitas adhuc per rationem,

nihilominus tamen requiritur formalissima idéitas à parte rei propter formalissimum sensum quem continent abstracta, in quo distinguuntur à concretis, & ideo licet concreta prædicentur propter solam identitatem materialem, v.g. cum dicimus, quantitas figurata est quantitas vbiata; nihilominus tamen in abstracto non possunt prædicari; v.g. figura quantitatis est vbi quantitatis, aut quantum est figura; quia tales prædicationes petunt sensum formalissimum; ac proinde identitatem formalissimam propter significatur per copulam verbi substantivi, & propter hanc causam, licet sit verum dicere, homo est rationalis, & rationalis est animal, nihilominus tamen non est verum dicere, homo est rationalis, rationalis est animalitas, quia in illis non datur idéitas formalissimæ à parte rei seu ex natura rei; quia si illa daretur, sine dubio locum haberet prædicatio abstracti de concreto, & concreti de abstracto quod evidenter patet in hac prædicatione, entitas est ens, ens est entitas, quæ in omnium sententia verificatur; quia inter illa datur omnis idéitas sine vlla distinctione à parte rei, sed in divinis concreta de abstractis, & abstracta de concretis cum veritate prædicantur: ergo evidenter sequitur contra Scotum dari inter concreta & abstracta in divinis omnem identitatem à parte rei sine vlla distinctione formali ante intellectum.

Minor illa, in qua difficultas consistit, sic probatur ex Scriptura, & Concilii in Concilio enim Lateranensi, cap. *Damnatus*, dicitur [qualibet trium personarum est illa res videlicet substantia, essentia, seu natura divina.] Ecce persona, quæ est concretum, prædicatur de natura divina, aut divinitate, quæ est abstractum. Item Nisenum Concilium lib. 2. colum. 8. §. *sancta, & magna*, sic loquitur; [divinitas non est sola una persona, sed tres personæ verè subsistentes] & *Ioannis* 14. dicitur; ego sum veritas, & vita, quæ abstracta divinitatis, & essentia sunt, & tamen prædicantur de persona Verbi, quem designat pronomen, ego, vbi licet plerique Patres explicant, Christum Dominum esse auctorem cognitionis, & gratia; quæ nobis est æterna vita; propterea tamen non excluditur primarius sensus; unde provenit ille secundarius, etenim ex eo quod Verbum, seu persona Christi Domini sit realiter, & substantialiter veritas, & vita, provenit esse auctorem veritatis, & vitam communicandæ Angelis, & hominibus.

Item Sanctus Iacobus Apostolus apud Clementem libro 8. *Apostolicarum constitutionum*, cap. 12. *prope initium*, Deum Patrem ingentura sic alloquitur, [tu es cognitio sine principio; ad speciem æternus, auditus non generatus, sapientia non tradita à Doctore, & lex eo ipso quod es.]

Deinde Filium vni genitum appellat sapientiam Dionysius de *divinis nominibus*, cap. 2. à principio, de Patre, Filio, & Spiritu sancto collectivè sumptis prædicat essentiam, sapientiam, bonitatem, & potentiam in abstracto; similiterque loquitur cap. 4. §. 5. & 6. notatque rationem esse; quia Deus à seipso prædictas perfectiones habet; non ab alio participatas, nec ab habente habet; non ab alio participatas sequitur est D. Thomas ad probandum relationes esse omnino idem sine distinctione cum essentia; quia divina essentia est in omni genere entis perfectissima, continetque proinde omnem perfectionem, aut emittentem,

nenter, si sit admixta imperfectione, ut sunt perfectio creaturarum, aut formaliter, si imperfectionem non habeat, ut re vera non habent relationes diuinae. Deinde hæc continentia non potest esse solum, quia habet huiusmodi perfectiones sibi unitas, licet ab illa distinctas, sic enim entitas ipsius essentiae non esset formaliter omnino perfecta: sed quasi indigeret aliis entitatibus à se formaliter ex natura rei distinctis, quibus perficeretur, & saltem dubitari non potest, quin multo perfectior sit illa res, quæ in sua entitate independenter ab alia distincta habet omnem perfectionem possibilem: atqui essentia diuina est summe & infinite perfecta non solum realiter, sed etiam ex natura rei, id est ex natura propriæ excellentiæ, & eminentiæ: ergo relationes illæ, quæ sunt perfectiones non solum debent identificari cum diuina essentia realiter, sed etiam ex natura rei sed ea, quæ identificantur, eo modo, quo identificantur, non distinguuntur inter se: ergo si relationes identificantur non solum realiter, sed etiam ex natura rei cum essentia; neque realiter, neque ex natura rei distinguuntur ab illa illa consequentia patet; quia ideo diuina essentia est idem realiter cum relationibus, & cum omnibus perfectionibus formaliter existentibus in Deo, quia diuina essentia realiter est summe, & infinite perfecta à se, & per se, quia est talis simplicissime per suam ipsam entitatem realem: atqui diuina natura non solum realiter, sed etiam ex natura sua formalissime, ac proinde ex natura rei est infinite perfecta: ergo non solum realiter sed etiam formaliter ex natura rei, & ex natura sua est idem cum omni perfectione formaliter existente in ipsa, quales sunt relationes, & attributa: maior adeo est evidens ut nullo modo possit negari ab Scoto, nam ipse tribuens rationem, quem omnes Scotistæ in hoc sequuntur, cur Deus non distinguatur realiter tanquam res à re à relationibus, & attributis, asserit quia Deus est infinite perfectus, ita ut si non identificaretur realiter cum omni perfectione sine imperfectione esset imperfectus; unde creaturæ propter suam imperfectionem distinguuntur realiter à suis perfectionibus, & sic indigent alio à se distincto ad sui perfectionem: ergo ideo Deus secundum veritatem, & secundum opinionem aduersariorum identificatur realiter cum relationibus & attributis, quia realitas, & entitas diuina essentia est infinite perfecta, hoc est realiter talis.

Minor illa, ut discursus sit demonstratio solum indiget probatione, quæ in §. sequenti, ponitur.

§.

Ultima ratio principalis ponitur.

Nam diuina essentia non ex natura alia, & per aliam entitatem, sed ex natura sua, & quatenus formalissime distinguitur à quacunque alia non est imperfecta, sed potius infinite perfectissima; atqui si ex natura rei & ex natura sua formalissime non esset omnis perfectio sine imperfectione, & non identificaretur omnino à parte rei cum illa, sed potius distingueretur ex natura rei formaliter ab illa, ex natura rei formaliter esset imperfecta, & non esset infinite perfecta; quia quod imperfectum est, infinite

I. P. Tom. II.

perfectum esse non potest: ergo Deus non solum realiter, sed etiam ex natura rei formaliter est idem cum omni perfectione sine imperfectione, qualis est relatio, & attributum.

Minor in qua est difficultas, sic demonstratur; quia ideo Deus esset imperfectus realiter per vos, & secundum veritatem ipsam etiam si haberet quamcunque perfectionem, si distingueretur realiter à perfectione sine imperfectione; v.g. ab attributis, & relationibus eo modo, quo dicebat Gilbertus Porretanus, quia non identificaretur cum illis realiter, quas haberet; & ratio à priori est, quia etiam si haberet omnes alias, dum tamen distingueretur realiter ab illis, deficeret à Deo maxima alia perfectio, scilicet identitas realis cum eisdem perfectionibus, quas haberet formaliter; cum autem imperfectum sit id, cui deficit aliqua perfectio sine imperfectione; inde est quod Deus licet habet omnes alias perfectiones, si non haberet identitatem realem cum illis, esset imperfectus realiter; atqui per vos licet realiter habeat identitatem cum omnibus perfectionibus, nihilominus deficit illi alia perfectio sine imperfectione, videlicet identitas ex natura rei formaliter cum illis: ergo licet habeat identitatem realem, & reliquas perfectiones, quas conceditis, nihilominus erit imperfectus ex natura rei, quia ex natura rei non habet identitatem cum illis etiam si habeat identitatem realem cum eisdem, patet euidenter consequentia: quia ubi est eadem ratio formalis, est idem effectus vel quasi effectus formalis; atqui in nostro casu contra vos datur eadem ratio formalis ex natura rei, quæ dabatur contra hæreticos in vestro argumento ad probandum dari imperfectionem in Deo; tota enim ratio erat, quod deficeret identitas realis cum omni perfectione, cuius defectus imperfectio est, quia identitas, cuius defectus est perfectio est; atqui licet datur identitas realis, deficit identitas formalis ex natura rei, quæ est perfectio sine imperfectione, & sic defectus illius erit imperfectio: ergo datur eadem ratio formalis, videlicet defectus perfectionis: ergo datur idem effectus, vel quasi effectus formalis, scilicet Deum esse defectuosum, & imperfectum; hic discursus demonstratio est.

Urgetur; quia si vos concederetis omnipotentiam, & reliquas perfectiones diuinas in Deo, & solum negaretis sapientiam, sine dubio Deum imperfectum faceretis, quia concederetis defectum alicuius perfectionis, scilicet carentiam sapientiæ; atqui in nostro casu licet concedatis omnes relationes, & attributa, & identitatem realem cum illis, negatis tamen aliam perfectionem maximam, scilicet identitatem ex natura rei cum eisdem, ac proinde conceditis defectum, & carentiam huius perfectionis in Deo: ergo conceditis, Deum esse, & constitui à tali defectu defectuosum, & imperfectum.

Confirmatur amplius, quia etiam si concederetis sapientiam cum reliquis attributis, si illam non concederetis in gradu summo quæ vocaretur omni sapientia, & ratione talis summitatis, & omneitatis, ut ita loquar, excluderet omne sibi oppositum, non solum realiter sed etiam ex natura rei, videlicet quamcunque ignorantiam, etiam minimam, siue realiter, siue ex natura rei, sine dubio poneretis Deum imperfectum, quia poneretis eum cum defectu alicuius perfectionis,

n

tionis,

tionis, scilicet summitatis sapientiae & emneitatis illius, cui debetur exclusio omnis oppositi: sed in nostro casu, licet concedatis tot perfectiones quales sunt relationes, & attributa & identitatem realem cum illis, nihilominus non conceditis summam identitatem, quae omniidentitas dicatur, cui debeatur exclusio omnis, & cuiuscumque distinctionis, siue realis, siue ex natura rei formaliter inter diuinitatem, & illas perfectiones: ergo ponitis defectum alicuius magnae perfectionis in Deo; consequentia patet à paritate rationis inter omnisapientiam excludentem quamcunque ignorantiam, siue realiter, siue ex natura rei, & inter summam, & omniidentitatem &c.

Dices, non esse perfectionem siue imperfectionem talem omniidentitatem, quia Deus incapax est illius: sed licet hanc solutionem evidenter labefactauerim supra disp. 2. de ente, quæst. ultima, *Verum ens ex natura rei distinguatur à suis inferioribus*, nihilominus tamen breuiter sic illam oppugno; quia id quod actu datur in Deo formaliter est perfectio siue imperfectione, ac proinde falsum est dicere, Deum esse incapacem illius; quia ab actu ad potentiam evidens est consequentia: sed inter diuinitatem & Deum, hoc est inter concretum & abstractum diuinitatis datur non solum identitas realis, sed etiam formalis ex natura rei; item evidentiarius ipsi Scotista contra Caietanum firmiter docent, & efficaciter probant, actum liberum diuinum seu decretum efficaciter habere identitatem, non solum realem, sed etiam ex natura rei formaliter cum actu necessario, & cum ipsa diuina essentia: ergo omniidentitas diuinæ essentiae cum perfectione absoluta excludens distinctionem ex natura rei inter illas est perfectio siue imperfectione existens actu in Deo, ac proinde falsum erit dicere, Deum esse incapacem illius &c. Præterea quia ipsi Scotista in essentia diuina concedunt gradus, & in vnoquoque attributo, ratione cuius incomprehensibilitatem diuinam defendunt, & nihilominus tales gradus magis, & magis cognoscibilitatis in essentia, participabilitatis in omnipotentia, amabilitatis in bonitate iustitiæ &c. nullo modo distinguunt ex natura rei à perfectionibus quarum sunt, & sic possunt proferri sexcenta exempla inter quæ evidentissimum est illud, videlicet quod ratio entis in Deo formaliter existit, quæ ratio adeo est indiuisibilis & simplex, vt nullam in se ipsa distinctionem, neque realem neque ex natura rei admittat: ergo non solum Deus est capax omniidentitatis inter perfectiones, & non solum illa est possibilis respectu Dei, sed necessario habet illam, quia in diuinis idem est esse, ac posse.

Tertio efficacius sic argumentor; quia friuolum esset, & omnino falsum, & chimericum dicere, licet Deus sit capax sapientiae esse tamen incapacem summæ sapientiae excludentis omnem & quamcunque rationem sibi oppositam; & idem est in iustitia, misericordia, & sanctitate & ratio est, quia Deus ex eo quod sit à se, debet ita habere omnem perfectionem, vt in vnaquaque perfectione habeat summum gradum illius excludentem omnem, & quamcunque rationem, etiam minimam oppositam illi, siue realiter siue ex natura rei formaliter vt videre est in omnipotentia, seu summæ virtute efficaci ad producendum, quæ excludit omnem, & quamcunque

minimam impotentiam siue realem, siue ex natura rei, & in omni, seu summa simplicitate excludente quamcunque minimam compositionem ex natura rei formaliter &c. sed Deus quia Deus est, petit identitatem, & est capax illius respectu attributorum &c. ergo chimericum, & fictitium est dicere Deum incapacem identitatis, & habentem illam inter suam essentiam comparatam cum relationibus, & attributis esse incapacem siue minimæ, & omniidentitatis excludentis omnem, & quamcunque etiam minimam distinctionem, siue realem, siue ex natura rei formaliter inter essentiam, & perfectiones; vnde perinde est dicere, Deum esse incapacem identitatis in illo gradu summo excludente quamcunque distinctionem, ac dicere, Deum esse incapacem summæ perfectionis in aliqua perfectione sibi conueniente, ac proinde esse defectuosum, & imperfectum quod euidenter patet; nam si in quacunque alia perfectione præter hanc, de qua disputamus, dicerent id, quod dicunt de hac, ipsi maxime errarent & Deum imperfectum ponerent, imo vtpotè catholici si ab alio id audirent, maxime irascerentur, & scanderent, acriterque inueherentur in talia proferentem: ergo idem dicendum est in nostro casu, siquidem nulla disparitatis ratio poterit rationabiliter reperiri, vt manifestè patet ex dictis: maneat igitur firma nostra veritas, & immobilis propugnata efficacia ratione originem ducente à P. Dionysio locis supra citatis, & incipit cap. 7. & 8. ibi: [age vero si videtur, veram æternamque vitam, & vt sapientem & vt sapientiam ipsam laudemus, atque adeo vt omnis sapientia procreatricem, & omni sapientia intelligentiaque superiorem propter perfectionem omni perfectione, & excellentia laudabiliorem; dicamus ergo, Deum esse vim, ac potentiam, quod vim omnem in se ante habeat, & quæ infinita perfectione polleat omnia superante.

Ecce quomodo Dionysius prædicationem abstracti de concreto, & e contra reuocat ad infinitam perfectionem Dei excludentem omnem imperfectionem distinctionis, & includentem omnem perfectionem summæ identitatis ex natura rei formaliter.

Propter eandem rationem idem docent S. Augustinus illis verbis, [Deum esse magnum ea magnitudine, quæ est id, quod ipse.] S. Fulgentius indiuiduus comes, & assecla Augustini illis verbis [Deum & tres personas esse vnā veritatem, non solum quia illam habent: sed quia illa ipsa sunt & à sua veritate non distinguuntur.] quæ duo loca adducit D. Bernardus *sermone* 180. in *Cantica*; appellatque validissimum malleum hæreticorum, & ipse S. Bernardus *lib. 5. ad Eugenium columnam* 7. inquit [personarum proprietates sunt ipsæ personæ, & non aliud, quam illæ, ipsæque non aliud, quam vnā diuinam substantiam dicimus, & vnā diuinam naturam fides catholica confitetur, non est in Deo, nisi Deus; quid negas habere diuinitatem? Non, sed quod habet, hoc est.] Sanctus Damascenus *lib. 1. fidei cap. 11.* ait: [Patrem, Filium & Spiritum sanctum esse ipsam diuinitatem.] S. Anselmus in *Monologio*, cap. 43. in fine dicit [Patri, & Filio non aliud esse habere essentiam, quam esse essentiam:] & S. Nazianzenus *oratione in sancta Trinitate*, inquit [tria sunt ea, quæ ipsa diuinitas est.] Et S. Hilarius 8. de *Trinitate*, paulo post medium, loquens

quens de Patre, sic docet [non humano modo, ex compositis Deus est, ut in o. aliud sit, quod ab eo habetur, & aliud sit ipse, qui habet sed totum quod est, vita est.

S.

Secunda pars explanationis Scoti refutatur.

Quia solutio illa Scoti volens explicare principium, quæ sunt eadem vni tertio, fundata in supposito falso, §. superiori latè impugnatio, non soluit difficultatem; quia, principium illud, si ex creaturis sumatur, ut optime aduertit P. Suarez, etiam in his, quæ sunt idem realiter cum vno tertio, & solum distinguuntur formaliter, vel modaliter concludit inter se esse eadem realiter, & ad summum formaliter, vel modaliter distingui; unde ut melius percipiatur difficultas, sumatur illud principium, ut affirmatiuum quidem (quia hoc maximè necessarium est, nec aliter potest fieri; quia principium hoc essentialiter petit) non ut purè affirmatiuum, sed adiuncta negatione hoc modo; quæ ita sunt eadem vni tertio, ut ab eo realiter non distinguantur, ita etiam sunt inter se idem, ut inter se realiter non distinguantur, licet distinguantur formaliter, quia formaliter non identificantur in tertio, & ratio est manifesta, quia conclusio non debet effici nisi in virtute medij, & secundum id, quod medium solum in se continet; quia cum medium sit causa concludendi, & causa non det, nisi id quod continet, neque effectus habeat aliquid, quod non accipiat a causa, cum sit totus participatio causæ, inde est, quod in conclusione solum debet alii identitas realis inter extremi, quia medium ad talem identitatem est identitas eorundem extremorum realis cum medio, & non formalis, quod inductione constabit in omnibus, & incipiendo à diuinis ad hominem euidenter argumentor contra Scotum, & Scotistas; quia hoc est verum; iustitia diuina identificatur realiter cum Deo; misericordia diuina identificatur realiter cum ipso Deo: ergo realiter misericordia, & iustitia identificantur inter se: ecce quomodo ex identitate reali duorum extremorum cum tertio concluditur euidenter identitas realis inter extrema, & nihilominus in sententia Scoti eodem modo distinguuntur iustitia, & misericordia à Deo formaliter ex natura rei, sicut relationes Paternitatis, & filiationis à diuinitate: ergo explicatio Scotica est falsa, quod principium non habeat verum in tribus personis respectu diuinitatis ut identificentur inter se realiter, ex eo quod Deus distinguatur formaliter ex natura rei à tribus diuinis personis; quia inter iustitiam, & misericordiam respectu Dei militat eadem ratio, & nihilominus colligitur ex identitate reali cum Deo identitas realis iustitiæ cum misericordia, non obstante distinctione formali ex natura rei inter iustitiam, & diuinitatem, & inter misericordiam, & eandem naturam diuinam; ergo alia ratio disparitatis tribuenda est, & alio modo explicandum axioma.

Deinde in creatis quia actio est idem ac motus realiter, & passio est idem realiter cum motu, actio & passio sunt idem realiter inter se, & nihilominus actio, & passio in sententia Scoti distinguuntur formaliter ex natura rei à motu; & ideo licet colligamus identitatem realem inter

actionem, & passionem, non colligimus identitatem formalem ex natura rei, inter ipsas, cuius ratio euidentis est; quia in medio non datur talis identitas formalis ex natura rei, videlicet actionis, & passionis respectu motus; cum autem conclusio non debeat elici, nisi ad mensuram medij, inde est quod sola identitas, quæ datur in medio actionis, & passionis cum motu debeat elici in conclusione inter actionem, & passionem, & non alia. Tandem ut relinquamus alia sexcenta exempla admissa ab Scotica Schola; existens, & indiuiduatio Petri identificantur realiter inter se, quia identificantur realiter vni tertio, scilicet Petro etiam si distinguantur formaliter ex natura rei ab ipso. Præterea rationale, & animal identificantur realiter inter se, quia realiter identificantur in vno tertio, scilicet in homine, & etiam si formaliter ex natura rei distinguantur inter se, quia distinguuntur similiter ab illo tertio formaliter ex natura rei: ergo eo modo, quo identificantur cum tertio, debent identificari inter se non obstante quacumque distinctione ab illo.

Neotericus quidam in manuscriptis in metaphysica explicans hoc principium, quæ sunt eadem vni tertio &c. *quæst. 6. §. secunda sententia*, sic enervare contendit hanc oppugnationem contra Scotum: [sed hæc impugnatio vniuersaliter dicta mihi videtur insufficiens; quia materia, & forma sunt idem realiter vni tertio, & nihilominus distinguuntur realiter inter se.] Sed contra manifestè, quia hæc instantia est falsissima, nam vni nullo modo identificatur cum materia & forma, neque materia, & forma identificantur cum illa, sed potius sine vlla identificatione cum vnione distinguuntur ex natura rei ab vnione; quod latè probò in physicis *disp. de vnione*, & & quod caput est ipse neotericus sui immemor, latè probat ibi contra Thomistas, vnionem non identificari cum materia & forma, & ratio est euidentis; quia etiam si vnio distingueretur ex natura rei à materia, & forma si ex alio capite identificaretur realiter cum illis, nunquam posset destrui vnio inter materiam, & animam rationalem existentibus illis, & non destrui etis: sed perueuerantibus in esse, ut patet euidenter in sententia Scoti, qui concedit animal hominis, & rationale illius distingui ex natura rei ab homine, & nihilominus asserit, ut iure optimo debet asserere, nullo modo posse destrui hominem existentibus animali, & rationali ipsis; quia licet ex parte distinctionis poterat hoc contingere, nihilominus tamen identificatio realis impedit talem destructionem, & idem est de actione, & passione respectu motus, imò in sententia omnium, etiam si per impossibile personæ diuinæ possent corrumpi, non posset corrumpi vna, non corrupta alia; quia licet inter se distinguantur realiter, identificantur tamen in vno tertio, scilicet in diuinitate, & contra non posset corrumpi diuinitas, existentibus personis, quia diuinitas identificatur realiter cum illis, sed vnio identificatur realiter per vos cum materia, & forma: ergo non potest corrumpi vnio existentibus materia, & forma; sed quando mortuus est D. Petrus desinit esse, & corruptus est, non quia desinit materia, & forma, cum adhuc perseuerent, sed quia solum corrupta est vnio inter materiam & formam rationalem D. Petri: ergo vnio non identificatur realiter cum partibus, quas vnit; cuius argumentum etiam est in sententia huius neoterici, quod vnio educatur

catur ex potentia materiæ, & ex potentia formæ, ac proinde recipiatur vere in illis, & illæ sint causæ materiales illius: atqui id, quod recipitur in aliud, & educitur ex illo, non potest identificari realiter cum eodem subiecto, & causa materiali: ergo unio secundum tua principia non potest identificari realiter cum materia, & forma; fallacia autem huius in hoc consistit, quod communiter dicatur, unionem, sicut quemcunque modum non distingui realiter à re, cuius est modus; cuiusmodi loquendi sensus est, rem non distingui à modo, ut ab alia re; quia modus non est res; nam si esset res distingueretur realiter ab illo; quia autem licet non sit res, nihilominus est alia formalitas ab ipsa re, quæ permanente re, possit destitui, ideo distinguitur ex natura rei à re sine ulla identitate reali cum ipsa. Itaque à non distinctione in uno genere, si in alio detur vera distinctio, ratione cuius possint illa duo extrema separari realiter secundum principia Societatis, D. Thomæ & Aristotelis, non potest argui identitas realis; v. g. substantia Petri non distinguitur realiter tanquam res à re ab actione, quæ producitur Michael Angelus, vel ab actione, quæ ipse Petrus producit suum filium, quæ actio intrinsece est in filio, & non in Petro.

Item unus homo non distinguitur realiter ab ubi alterius, sed solum modaliter, & nihilominus non potest argui identitas realis inter illa. Item lux distinguitur à tenebris, & cæcitas à visu non positivè, sed privativè, & nihilominus non potest dici, quod actu identificentur positivè, & accidens non distinguitur substantialiter à substantia, & nihilominus non identificantur substantialiter. Item Ioannes actu existens non distinguitur actu, & formaliter ab Antichristo; quia ut duo extrema actu, & formaliter distinguantur, debent actu, & formaliter existere; quia actualis distinctio aut est formaliter relatio ut latè probo supra *disputatione de distinctione*, aut saltem secundario necessario inducit relationem prædicamentalem, quæ quatenus talis petit utrumque extremum actu existens, & nihilominus mentis inops vocaretur qui ita argueret Antichristus, & Petrus actu, & formaliter non distinguuntur: ergo Antichristus, & Petrus actu, & formaliter identificantur: ergo similiter est ineptissima argumentatio unio, quæ distinguitur ex natura rei à materia, & forma & quia non est res dicitur non distingui realiter à materia, & forma: ergo unio identificatur realiter cum illis; & ratio est, quia ad identificationem, quia est indivisibilis, & perfectus conceptus non requiritur quæcumque non distinctio quomodocumque significata, sed potius requiritur, ut sint eiusdem rationis, & sine ulla distinctione sint una, & indivisibilis entitas, quia petit identitas pro conditione necessaria, & essentiali, ut extrema, quæ identificantur, ita existant ut non possit destitui unum manente alio, & separari à parte rei: sed unio, & materia, & forma non sunt eiusdem rationis quoad realitatem, neque sunt una, & indivisibilis entitas, & ex alio capite ita se habent, ut manentibus materia, & forma possit corrumpi unio: ergo licet latissimo modo dicantur non distingui realiter, nihilominus non poterunt dici identificari realiter; ratio à priori videtur esse quia distingui, & identificari non opponuntur contradictoriè, sed vel privativè, aut ad modum alius, aut contrariè metaphysicè: ergo ex nega-

tione unius non colligitur immediatè alterum extremum nisi ponantur simul cum tali negatione conditiones necessariae ad existentiam alius extremi; sicut v. g. quia possibilitas, & impossibilitas non opponuntur contradictoriè formalissimè, non valet bene existentia Petri, quia distinguitur à sua possibilitate non est possibilitas: ergo est impossibilitas, & propter eandem rationem non valet bene hæc argumentatio: lapis non est cæcus: ergo est videns; esset autem bona, si per impossibile posset dici lapis est non cæcus, & est subiectum aptum ad videndum: ergo est videns; tunc enim illæ conditiones aptitudinis ad videndum cum negatione cæcitatæ arguunt evidenter esse videns tale subiectum: ergo similiter in nostro casu ex non distinctione in uno genere cum distinctione in alio non arguitur identitas, nisi concurrant conditiones supradictæ, quod patet evidenter; nam Petrus non distinguitur modaliter à Deo, seu ex natura rei, sed potius distinguitur realiter, & nihilominus non potest argui: ergo identificatur Petrus realiter ex natura rei cum Deo.

Deinde, quia nullus ex Thomistis docuit etiam si asserat, unionem materiæ non distingui à materia, & unionem formæ non distingui à forma; unionem esse quoddam simplex tertium, in quo identificentur materia, & forma, eo modo quo dicunt actionem, & passionem identificari in motu: sed potius sicut dicunt unionem ex parte materiæ identificari cum ipsa materia, & unionem formæ cum forma; ita distingui unionem materiæ ab unionem formæ; sicut materia distinguitur à forma; quia ipsi solum dicunt, ad compositionem totius non requiri aliam formalitatem distinctam ab entitatibus materiæ, & formæ, sed potius duas entitates materiæ, & formæ per seipsas, quatenus sunt actus, & potentia propter ultimam dispositionem posse sine ullo alio medio distincto ab ipsis componere compositum, quia alias si oppositum dicerent Thomistæ, concederent in rebus creatis mysterium Trinitatis, aut dualitatis simile mysterio increato, ut videtur chimericè hic neoterici ponere; nam sicut in Trinitate una res, & una entitas Dei identificatur cum duabus personis realiter distinctis, ita similiter unica entitas unionis identificaretur cum duabus entitatibus realiter distinctis inter se, materia videlicet, & forma: ergo fictitia & sine fundamento est hæc sententia neoterici.

Tandem, quia hoc quod in hoc §. docet hic *author*, immediatè contradicit verbis, quæ posuit in eadem questione, §. colliges 2. ibi: [quod illud principium ita constituitur, quod si eadem unio tertio finito, & limitato sunt, sint etiam eadem inter se, hoc enim evidens est; quia cum increatis non detur illa infinitudo cum infinita secunditate, est impossibile quod eadem entitas identificetur cum rebus realiter distinctis, ut contingit in divinis.] Atqui exemplum, quod adducis tu, ubi supra est rerum creatarum distinctarum realiter inter se, quæ per te identificantur cum uno tertio finito, & limitato, scilicet unionem, & nihilominus non identificantur inter se, ratione identitatis cum illo tertio: ergo adhuc in creatis per te falsificatur illud principium, & non solum in divinis, quæ sunt contradictoriè opposita tuis, quæ tu dicis §. colliges 1. & colliges 2. unde tibi expresse contradicis; quod in Dei

Dei providentiam est reuocandum, eo quod veritati manifeste contradicere vultis: igitur nostra veritas suis euentissimis principiis, & fundamentis innixa in suo robore, ac flore perseverat; unde distinctio illa, qua Scotista vtuntur, nullum fundamentum habet in ratione naturali, nec in creaturis: ergo nec convenienter declarat illud principium, quatenus ratione naturali notum est.

Nec satisfacit fundamento, quod illi principio nititur vt naturale est.

Secunda sententia asserit; quod principium habet verum in hoc sensu, videlicet quæ sunt eadem vni tertio sunt eadem inter se, non simpliciter, sed cum illo tertio, atque adeo in diuinis colligitur in formali consequentia, & conclusionem, quod Pater, & Filius sunt idem in essentia, non vero simpliciter, & omnimodo; ita D. Thomas in 1. dist. 3. 3. art. 1. ad 1. Capreolus in 1. dist. 2. quest. 3. art. 1. in fine, Caietanus quest. 28. 1. p. art. 1. Ferrara 2. contra Gentes, cap. 13. atque etiam Scotus, qui omnes vias tentans in omnibus non collimat scopum in 1. dist. 2. q. 4. art. 1.

Sed contra manifeste, quia hæc solutio in primis petit principium, & omnino euerit illud axioma, quia quando dicimus, quæcumque sunt eadem vni tertio sunt eadem inter se, virtutalem quandam illationem facimus ex identitate cum tertio inferendo identitatem extremorum inter se: ergo non debemus addere in consequenti illo id, quod sumimus in antecedenti; alias nihil inferimus, sed idem repetimus; hoc autem fit, si addamus, illa extrema esse idem in tertio; quia inferitur in consequenti id ipsum, quod ponimus pro medio in antecedenti; quia est contra omnes regulas syllogismorum, nam prima regula syllogizandi est, quod medium non ingrediatur conclusionem: sed secundum principia huius solutionis medium ad conclusionem ponitur in conclusione: ergo perperam procedit solutio. Minor, in qua est difficultas, sic demonstratur; quia medium in illa argumentatione est hoc, quæ sunt eadem vni tertio, sed in conclusione illa ponitur: ergo sunt eadem vni tertio: ergo medium ponitur in conclusione illata: ergo non est rectus syllogismus.

Quod autem illud sit medium in syllogismo, sic patet manifeste; quia in syllogismo primæ figuræ medium est, quod subiicitur in maiori, & prædicatur in minori: sed in hoc syllogismo primæ figuræ v. g. quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se: sed Pater, & Filius sunt eadem vni tertio: ergo Pater, & Filius sunt eadem inter se; illa particula, eadem vni tertio, subiicitur in maiori, & prædicatur in minori: ergo quæ sunt eadem vni tertio est medium in illo syllogismo: sed illud ipsum medium ponitur per vos in conclusione, & prædicatur de maiori extremitate: ergo est vitiosa conclusio, imo non est conclusio, sed loco conclusionis formalis bis repetita maior, quæ erat, quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se, scilicet cum tertio. Deinde, quia in bono syllogismo maior extremitas in conclusione debet prædicari de minori extremitate: sed in syllogismo posito non prædicatur maior extremitas de minori: ergo non recte componitur syllogismus. Probatum minor, maior extremitas in syllogismo primæ figuræ est prædicatum in maiori, & minor extremitas est subiectum in minori: sed prædicatum maioris non prædicatur de

I. P. Tom. II.

subiecto minoris in prædicto syllogismo, quia prædicatum maioris est, sunt eadem inter se, & subiectum minoris est Pater, & Filius: ergo maior extremitas non prædicatur de minori extremitate in conclusione; sicut si aliquis inferret, omne ens est bonum: sed Pater & Filius sunt ens: ergo Pater, & Filius sunt ens; hic syllogismus est vitiosus propter vtramque rationem dictam videlicet, quia medium ingreditur conclusionem, videlicet ens; & quia maior extremitas non prædicatur de minori extremitate in conclusione: sed similiter se habet syllogismus prædictus: ergo restat videndum, quid in argumentatione disposita secundum regulas logicæ recte excludatur; quia si non recte excluditur vna ex præmissis debet esse falsa: sed non potest excludi minor in prædicto syllogismo, quia videlicet Pater, & Filius secundum fidem catholicam sunt eadem vni tertio, nempe essentia diuinæ iuxta illud Christi Ioannis 1. ego & Pater vnum sumus: ergo restat quod maior sit falsa, videlicet quæ sunt eadem vni tertio sunt eadem inter se.

Quod amplius vrget si addatur illa negatio, videlicet: [hæc duo sunt idem vni tertio, & ab illo non distinguuntur realiter, formando hoc modo syllogismum; quæ sunt eadem vni tertio, ita sunt idem inter se, vt non distinguuntur; quo posito colligitur conclusio hæretica: ergo Pater, & Filius ita sunt idem inter se, vt non distinguuntur realiter: ergo querenda est alia explicatio.

Aliter Argentina, Egidius & alij, & sequuntur D. Thomam 1. p. quest. 28. art. 3. ad primum, dicentem; principium illud esse verum in his, quæ sunt eadem re, & ratione, non vero in his, quæ re tantum, si ratione distinguuntur; quomodo se habent essentia, & relationes; quia licet essentia non distinguatur à relationibus realiter, distinguitur tamen ratione ab illis, & ideo non tenet principium in diuinis, & quod mirabilius est ad hoc asserit Aristoteles 3. Phys. sed hæc explicatio non est minus falsa, quam præcedens, vt videre est in hoc exemplo manifestissimo, quia actio, & passio identificantur realiter inter se; quia identificantur realiter cum motu, & nihilominus distinguuntur ratione à motu, vt ex principiis ipsius D. Thomæ patet: ergo falsa est explicatio; imo eo modo quo identificantur, & distinguuntur à tertio, identificantur, & distinguuntur inter se, & sic quia identificantur à parte rei cum motu, & distinguuntur per rationem ab eo, identificantur similiter inter se realiter, & distinguuntur ratione. Adde, quod euident est ad hominem; nam ipse D. Thomas 2. contra Gentes, cap. 9. ex identitate reali attributorum infert identitatem realem eorum inter se, & sic arguit iustitia diuina identificatur cum diuina essentia, & misericordia diuina identificatur realiter cum eadem: ergo iustitia diuina, & misericordia diuina identificantur inter se realiter; atqui in sententia eiusdem D. Thomæ, tum in eisdem libris contra Gentes, tum 1. p. attributa diuina distinguuntur à diuina essentia ratione: ergo bene potest colligi identitas realis duorum extremorum inter se ex identitate eorumdem cum tertio; licet distinguantur ratione ab ipso.

Id autem, quod ibi Ferrara ait, videlicet Diuum Thomam intelligendum esse de distinctione rationis, non quacumque, sed quæ habeat

fundamentum in re nullius momenti est, tum quia etiam distinctio rationis attributi ab essentia habet suum fundamentum in re, tum maxime propter rationem factam contra priorem responsum, quæ hic magis urget: Aristoteles autem, ut bene aduertit P. Vazquez tantum vult ex identitate reali extremorum cum medio non inferri identitatem rationis eorundem inter se, quia iam mutaretur appellatio, nam distinctio rationis est extrinseca, ut ita dicam respectu obiecti, & minimum est ficta per intellectum, & idem est de identitate per rationem; identitas autem realis est intrinseca à parte rei conueniens rebus ante rationem; unde distinctæ identitates sunt, & quæ separantur in multis; nam multa identificantur realiter, & non identificantur per rationem: ergo non debet ex vna inferri alia.

Pater Hurtado in Logica disput. 10. de modo sciendi, sect. 16. §. 123. in fine, ut defendat D. Thomam sic ait: [S. Thomas est in profundiori sensu, nomine enim distinctionis rationis intelligit distinctionem virtuales in diuinis, ex qua inferitur realis distinctio personarum.] quæ doctrina conuenit cum his, quæ ipse Hurtado docet §. 126. ibi: [ut autem vis syllogistica etiam in Trinitate seruetur, opus est aduertere quod dixi disput. 19. in 3. part. §. 15. in diuinis esse distinctionem virtuales, nobiliorem distinctionem virtuales creaturarum per quam Deus præstat vna sola entitate eminentissimo modo, quæ creaturæ præstant pluribus, qua distinctione fundantur in Deo prædicata, quasi contradictoria intrinseca entitati Dei; hinc oritur ut relatio explicata conceptu formali, & reduplicatio habeat prædicata realiter repugnantia naturæ, ut est natura; unde non bene concluditur ex vno aliud; exempli gratia in hoc syllogismo, vitium est in vtraque præmissa; natura diuina est paternitas, filio est natura diuina: ergo filio est paternitas; quia in maiori ponitur sola identitas realis formalis inter paternitatem, & naturam; in minori ponitur sola eadem identitas inter filiationem, & naturam; in conclusione autem inferitur identitas realis inter Paternitatem, & filiationem, quæ est mala collectio.

Sed hæc solutio Patris Hurtado æquæ friuola est, ac Scotica; nam multa sunt in sententia huius auctoris, in quibus ex identitate reali illorum cum vno tertio colligitur identitas realis eorundem inter se, etiam si virtualiter distinguantur ab illo tertio; nam intellectus, & voluntas diuina distinguuntur virtualiter à diuina essentia, & ratio est manifesta quia diuina essentia conuenit realiter cum essentia creaturæ v. g. cum essentia lapidis, & non conuenit cum essentia illius in ratione intelligendi, & volendi; atqui prædicata quorum vnum est affirmatio, & alterum negatio respectu eiusdem indicant virtuales distinctionem, ne sint verè contradictoria prædicata de quo latè supra: ergo essentia diuina intellectus, & voluntas distinguuntur virtualiter. Item quia essentia diuina est primum constitutivum diuinitatis, & intellectus, & voluntas non primo constituunt eam. Item per intellectum producit Verbum ut per rationem quo formalem & proximam, & per voluntatem non producit Verbum: ergo intellectus, & voluntas distinguuntur virtualiter: ex alio capite essentia non

potest dici principium quo proximum, & formale, per quod producat Verbum, aut per quod producat proxime Spiritus sanctus, sed solum remotum: ergo iam distinguitur virtualiter diuina essentia ab intellectu, & voluntate, & nihilominus quia intellectus, & voluntas identificantur realiter cum ipsa diuina essentia, tanquam cum tertio, colligimus euidenter identificari inter se realiter, & quia non identificantur virtualiter cum tertio non debent identificari virtualiter inter se. Item in creatis rationale, & animal in homine identificantur realiter cum ipso homine, & nihilominus distinguuntur virtualiter ab ipso homine, & ratione identitatis realis cum tertio colligimus identitatem realem inter animal & rationale non obstantem distinctione virtuali cum homine.

Pater Hurtado §. 127. ut soluat hoc argumentum creaturarum, (cum non possit soluere, quia eius non meminit, argumentum nuper factum de intellectu, & voluntate diuina respectu diuinitatis) sic ait: [quod si dicas in creatis ex sola identitate reali formali extremorum cum medio inferri eorum identitatem realem inter se; respondeo id esse falsum; quia etiam colligitur ex identitate virtuali, quia creata carent eo genere distinctionis virtualis, ut patet ex lumine naturæ; diuina non carent, ut patet Dei testimonio; discrimen est, quia Deus est Deus, & creaturæ creaturæ.] Pulchra disparitatis ratio, nos enim dicimus, inter creatas dari distinctionem virtuales, sicut inter diuina, adducimus argumentum efficax, quod adduxit Scotus ad probandam distinctionem formalem inter gradus, videlicet, quod homo conueniat per animal à parte rei cum equo, & non conueniat à parte rei cum equo per rationale, quia ad conueniendum sufficit, quod in vtroque extremo detur similis ratio, non quod eadem formaliter, alias vnus homo non conueniret cum alio homine in ratione hominis, quia in vtroque non est eadem indiuisibilis ratio hominis: ratio autem à priori est, quia relatio conuenientia non petit identitatem, sed similitudinem; atqui in equo datur ratio animalis similis rationi animalis, quæ reperitur in homine; item in equo nullo modo datur rationalitas: ergo homo conuenit cum equo per animal, & non conuenit per rationale à parte rei, sine vlla fictione intellectus: ergo animal, & rationale à parte rei habent aliquam distinctionem, non formalem, quam ponit Scotus, quia illam data operatur tu oppugnas in metaphysica disput. 5. tota sect. 3. à num. 28. vsque ad 37. ergo debet esse distinctio virtualis: ergo similiter distinguuntur virtualiter illi gradus ab ipso homine, quem constituunt; nam verum est dicere, homo conuenit cum lapide in ratione entis completi, & rationale non conuenit cum lapide in ratione entis completi.

Clarius, homo conuenit cum equo, & non conuenit rationale hominis cum equo in ratione intellectui. Item homo conuenit cum Angelo in ratione intellectui ut sic, & non conuenit cum illo animal hominis in ratione animalis. Tandem, quia quando in aliquo genere distinctionis distinguuntur constitutiva alicuius completi excludendo se, aut distinctione excludentis ab excluso distinguuntur diuisim à toto distinctione includentis ab inclusio eodem ordine distinctionis, quoad formalitatem, vel virtualitatem v. g. quia

quia materia, & forma distinguuntur formaliter realiter à parte rei distinctione excludentis ab excluso, distinguuntur etiam à toto realiter formaliter distinctione includentis ab incluso, & quia gradus superiores, & inferiores in Deo distinguuntur inter se distinctione virtuali, distinguuntur à Deo eadem virtuali distinctione: ergo si animal & rationale distinguuntur virtualiter inter se, distinguuntur etiam virtualiter ab homine distinctione includentis ab incluso.

Dices, ad distinctionem virtutalem requiri oppositionem relationum, quæ non datur inter gradus superiores, & inferiores hominis, & datur in diuinis.

Sed contra manifestè, quia intellectus diuinus & voluntas diuina distinguuntur virtualiter, & nihilominus relativi non opponuntur, alias non solum virtualiter, sed etiam formaliter realiter distinguerentur, ut videre est in Patre & Filio, qui distinguuntur formaliter realiter, quia relativi opponuntur: sed intellectus, & voluntas non distinguuntur formaliter realiter, sed solum virtualiter, quia cum non detur oppositio relativa datur affirmatio, & negatio eiusdem de eodem; id est, quod producat Verbum per intellectum, & non producat idem Verbum per voluntatem, atque etiam si gradus superiores, & inferiores hominis non habeant oppositionem relativam (quia si illam haberent, non solum per rationem, ut tu vis, neque solum virtutalem, ut ego contendis, sed etiam formalem realem distinctionem continerent, quod est falsum, ut ex dictis patet,) habent tamen hoc, quod de eiusdem respectu eiusdem verificentur prædicata simul, quorum vnum est affirmatio, & alterum negatio: ergo habent distinctionem virtutalem, tum inter se, tum respectu totius, & non obstant tali distinctione virtuali identificantur inter se realiter, quia identificantur cum tertio hominis realiter, quia distinctio in vno genere non tollit identitatem in alio deductam in conclusione ex identitate simili extremorum cum medio, ut patet ex dictis contra Scotum supra; quapropter cum nos his omnibus concludamus in creatis etiam ut creata sunt, dari distinctionem virtutalem, sicut in diuinis, ut diuina sunt, quia in creatis militat eadem ratio affirmationis, & negationis, sicut in diuinis, & tu respondes, non dari talem distinctionem in creatis & tribuis rationem, dicendo; quia creata sunt creata, & diuina, diuina: sine dubio manifestissimam petitionem principij committis; quia tribuis pro ratione conclusionis ipsam conclusionem, quam negamus, tu enim in tua conclusione asseris sola diuina, quia diuina habere distinctionem virtutalem, non tamen creata, quia creata: nos autem propter argumenta supra posita probamus creata licet creata, & diuina licet diuina habere conuenientiam in ratione formali distinctionis virtualis, scilicet in affirmatione, & negatione eiusdem de eodem; ex quibus euidenter concludimus, conuenire diuinis, & creatis in effectu talis rationis formalis, scilicet in habendo distinctionem virtutalem propter illud euidentissimum axioma, ubi est eadem ratio formalis, est idem effectus, vel quasi effectus formalis; tu admissa maiori, & minori, negas consequentiam euidentem: [ergo diuina licet diuina, & creata licet creata habent distinctionem virtutalem;] petimus rationem negandi consequentiam syllogis-

mi positi in forma, & figura; tu tribuis pro ratione tuam ipsam conclusionem: ergo petis principium; unde alia explicatio querenda est.

Capreolus iudicat, hoc dialecticum principium non valere in diuinis, quia natura diuina est inadæquate idem cum vna persona, ac propterea non bene inferitur identitas vnus personarum cum alia, ex identitate ipsarum cum natura.

Sed contra; quia etiam hæc responsio petit principium, quia naturam esse inadæquate idem cum vna persona, est eam esse idem cum illa, & cum alia distincta realiter ab illa prima; hoc autem quo pacto fieri potest, cum omnia, quæ sunt eadem vni tertio, sint idem inter se, id est sunt adæquate idem. Præterea quia in creaturis nulla talis inadæquata identitas inuenitur, & ipsummet principium videtur concludere inueniri non posse.

Nec limitatio, quæ ab aliquibus ponitur tollit difficultatem; limitatio est, quæ sunt eadem vni tertio esse idem inter se, nisi obstat oppositio, id est, nisi illa duo extrema maiorem oppositionem habeant inter se, quam cum tertio; quia temper manet difficultas, ut bene aduertit Pater Suarez, quomodo videlicet possint inter se habere oppositionem, quæ distinctionem realem asserat, si alias sunt omnino idem cum vno tertio, & ideo in hac difficultate præmittenda censeo verba Anselmi *libro de Incarnat. cap. 6.* ubi hanc difficultatem attingens inquit, [si negat tria dici de vno posse, sicut nos in his tribus personis, & vno Deo fatemur, quoniam hoc in aliis rebus non videt, neque in Deo intelligere valet; substineat paulisper aliquid, quod eius intellectus penetrare non possit in Deo esse; nec comparat naturam, quæ super omnia est libera ab omni lege, & loci, & temporis, & compositionis rebus aliis, & credat aliquid in ea esse, quod in aliis esse nequeat] idem ferè habet Hilarius *lib. 1. de Trinit. in principio*, & omnes Patres in hac materia & D. Thomas *in 1.* post multas solutiones ibi traditas fatetur nullum exemplum posse ad hoc asserti ex creaturis, quod non magis dissimile sit, quam simile.

Tandem Pater Franciscus Suarez *tom. 1. de Deo lib. 6. tract. de Trinit. cap. 3.* ubi explicat hoc principium, *num. 7.* sic ait: respondeo principium illud quæcumque &c. si in tota abstractione, & analogia entis sumatur abstrahendo ab ente creato, & increato, seu finito, & infinito esse falsum neque directè demonstrari, aut probari posse, sed ad summum inductione posse à nobis ostendi in creaturis, negamus autem indirectè concludi in tota illa vniuersitate, quia in creaturis potest illud oriri ex limitatione earum, & ideo non rectè fit illatio ad rem illimitatam. Sic ille, quibus verbis manifestè docet, hoc principium falsificari semper in diuinis, verificari autem semper in creatis.

Sed contra manifestè, quia non semper falsificatur in increatis; nam sumpto eodem principio pro medio dum de attributis absolutis agitur, verificatur principium, quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se: sed iustitia, & misericordia diuina sunt eadem vni tertio, scilicet diuinitati realiter: ergo sunt iustitia, & misericordia eadem realiter inter se: ecce verificatur principium sine vlla falsitate in diuinis. Si autem applicatur relationibus diuinis, falsificatur, ut in hoc syllogismo; quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem

eadem inter se: sed paternitas, & filiatio sunt eadem realiter vni tertio, videlicet diuinæ naturæ: ergo paternitas, & filiatio sunt eadem realiter inter se; conclusio enim hæretica est: ergo nec semper falsificatur in diuinis, nec semper verificatur: ergo ad verificationem, vel falsificationem cognoscendam, non est recurrendum ad infinitatem, quia in diuinis semper datur infinitudo, & nihilominus in diuinis non semper verificatur, aut falsificatur.

S.

Nostre sententia variis conclusionibus affirmatiuis declaratur.

Prima conclusio; hoc principium, quæ sunt eadem vni tertio non est fundamentum syllogismi, cuius medium est terminus communis. Primo, quia quotiescumque aliquid est verum principium formæ syllogisticæ, forma syllogistica semper recte concludit ex vi illius principij, & ratio est à priori; quia forma syllogistica abstrahit à materia, & consequenter abstrahit à Deo, & à creaturis, quapropter ex vi formæ, aut in nolla materia valebit ars syllogistica, aut si valet ex vi formæ in aliqua materia, necessarium est in omni materia valere; quoniam forma semper in omni materia est eadem: atqui forma syllogistica regulata illo principio, quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se, quando syllogismus habet pro medio terminum communem, non verificatur, sed falsificatur, vt videre est in exemplo posito de Trinitate, vbi relationes identificantur cum diuinitate, & non identificantur realiter inter se; & ratio est, quia Deus, vel diuinitas, cum qua identificantur relationes, & quæ sumitur pro medio, licet sit quædam res singularis, & indiuidua, nihilominus tamen secundum fidem catholicam est realiter communicabilis; nam propter realem communicabilitatem, & fecunditatem æquiualeat naturæ communi & vniuersali: ergo talis syllogismus si regulatur illo principio, quæ sunt eadem vni tertio &c. vt regulatur de facto falsificabitur; quia syllogismus, qui regulatur illo principio, debet habere pro medio terminum non communem, & vniuersalem: sed omnino singularem; vnde cum in hoc syllogismo sumatur pro medio quædam realitas, quæ vere communicabilis est, consequentia in illa ex vi talis principij non est bona, non quia forma syllogistica ibi deficiat & non concludat: sed potius quia non seruatur, neque applicatur forma syllogistica quoad rem ipsam, sed quoad vocem tantum, & quia syllogismus non regulatur proprio principio, sed alieno; qui si regularetur proprio, rectus esset. Nec potest dici, formam syllogisticam deficere in diuinis, quia infinitudo datur; quia hoc modo loquendi ignorantia Logicæ, ac Theologiæ indicatur; quia qui ita loquuntur, sine dubio viam obstruunt vniuersis ratiocinationibus Theologicis, quibus aliquid demonstratur, siue circa diuina attributa ex principiis naturalibus, siue ex principiis supernaturalibus circa diuinas personas earumque substantiam, aut circa prædestinationem, aut reprobationem; ideoque Catholicis volentibus aliquid probare hæretici pro libito responderent discursum, & omnem illationem non valere, quantumcumque seruauerit omnes regulas syllogismorum, propte-

reaque nullum errorem catholici poterunt ex principiis fidei conuincere.

Tandem efficaciter, quia Deus ipse est principium, & auctor cuiuscumque scientiæ naturalis, etiam syllogisticæ, sicut est auctor cuiuslibet veritatis secundum illud Iacobi [omne datum optimum, & omne donum perfectum descendens est à Patre luminum.] Cum autem quæcumque scientia sit lumen creatum, & participatum, debet participari à lumine increato Dei, & non debet opponi cum illo: ergo non potest ipse Deus terminus, & vnus alicui scientiæ, nec alicui naturali veritati repugnare; quod expresse docent Ambrosius 1. Corinthior. 12. ad illud; nemo potest dicere Dominus Iesus, nisi in Spiritu sancto. Augustinus lib. 2. de sermone Domini in monte, cap. 15. & soliloquior. lib. 1. cap. 6. Iustinus in Dialogo cum Triphone paulo post medium, Clemens Alexand. lib. 6. Stromat. foliæ penultimæ, & vltimæ: ergo forma syllogistica integra, & formaliter seruata bene suis principiis regulata non falsificatur in diuinis: ergo quando falsificatur, non est quia Deo repugnat talis forma, sed potius, quia non applicantur principia vniuersaliaque syllogismi propria.

Secundo, Probatur principaliter conclusio; quia in creatis hic syllogismus non est rectus, Petrus est homo, Ioannes est homo: ergo Petrus est Ioannes, quia syllogismus regulatur principio, quæ sunt eadem vni tertio, vbi medium est terminus communis, & syllogismus, vbi talis terminus est medium non regulatur principio illo, quæ sunt eadem vni tertio: sed potius principijs, dici de omni, & dici de nullo; cum his tamen conditionibus, vt medium recte distribuatur, & cætera, de quibus iam in Summulis diximus. quæ conditiones si non seruentur, non fit rectus syllogismus, ratione cuius male conficiuntur hic nuper dictus, quia in illo distributio non est plena, atque perfecta, quod modus arguendi requirit, quare si recte faciendus sit in illo medium homo, quia per rationem est communis Petro, & Paulo Ioannis &c. debet ita distribui, vt supponatur pro Petro, Paulo, & cæteris. Aliiter autem facta, quia violantur leges, & conditiones.

Præterea, quia syllogismus in prima figura factus, in quibus medium est terminus communis non conueniunt ea, quæ petit principium ad sui veritatem, quia in his medium non est realiter vnum & idem, & multo minus est vnum secundum rationem cum suis extremis; exemplum sit hic syllogismus; omne animal est corpus, omnis homo est animal: ergo omnis homo est corpus; vbi animal quod est medium non est realiter vna entitas, siquidem complectitur realitates omnium animalium: Ergo tales syllogismi non regulantur principio illo, quæcumque sunt eadem vni tertio.

Confirmatur; quoniam Aristoteles 1. Priorum cap. 4. & sequentibus, & toto lib. 8. Priorum, vbi ex professo tradit syllogisticam artem, nunquam vtitur hoc principio, quæcumque sunt eadem vni tertio &c. sed nititur semper illi fundamento, dici de omni, & dici de nullo, & quamvis ad hanc vniuersalitatem affirmationis, aut negationis conentur aliqui reducere principium illud, quæcumque sunt eadem vni tertio &c. videntur tamen reduci, & tamen vis illationis sumitur ex distributa, & vniuersali affirmatione, seu

seu negatione, quæ significatur per Dici de omni.

P. Ruiz, P. Molina, & alij ad probandum hoc ipsum sic arguunt, imo quandoque extrema realiter distinguuntur à medio ut in hoc syllogismo, omne calidum calefacit, hoc ferrum est calidum: ergo hoc ferrum calefacit, ubi calefacere, cum sit actio transiens realiter distinguitur à calido, & similiter calor realiter distinguitur à ferro.

Sed hæc impugnatio falsa est, quia calefactio ut verè prædicatur de calido in tali medio, debet sumi concretivè, & non abstractivè, & ideo verba adiectiva quando prædicantur, ut prædicatio sit vera, & non falsa, exponitur per nomen concretum participiale; v. g. Petrus currit; ergo Petrus est currens: ergo quando dicitur omne calidum calefacit, non prædicatur ibi calefactio in abstracto, sed in concreto; v. g. omne calidum est calefaciens, sed ferrum est calefaciens: ergo ferrum est calidum; in concreto autem calefaciens, non distinguitur realiter à prædicato, alias non prædicaretur per verbum substantivum, est, quod significat identitatem inter utrumque; ut videre est in his prædicationibus; v. g. calidum est calefacere, aut calefactio, ubi quia copula est verbum substantivum, quod significat identitatem inter prædicatum & subiectum; & calefactio, seu calefacere distinguitur realiter à subiecto est falsa talis prædicatio: sed hæc prædicatio, calidum calefacit, seu est calefaciens habet pro copula verbum substantivum & est vera: ergo prædicatum est idem cum subiecto: ergo falsa est oppugnatio horum auctorum; efficaces autem sunt, quas nuper posuimus, quibus efficaciter probatur, syllogismum habentem pro medio terminum communem non regulari principio illo, quæ sunt eadem vni tertio &c.

Secunda conclusio; syllogismus, cuius medium est terminus communis fundatur in principio illo dici de omni, & dici de nullo; quia fundatur in perfecta medij distributione, quam significavit Aristoteles per talia principia; & hæc etiam forma verè applicata in mysterio Trinitatis locum habet, observando eandem rem singularem propter realem communicabilitatem æquivalere naturæ communi, & ideo ex hac parte addendam esse distributionem, ut forma servetur rectè regulata cum principiis illis. Si autem aliter fiat hoc, vitiosa erit syllogizatio, quia non exercetur secundum id, quod petunt principia, quibus regulari deberet, ad hoc ut rectè procederet forma, & figura talis syllogismi, & propterea hæc consequutio [essentia non generat, Pater est essentia: ergo Pater non generat] non valet quia medium commune est, & non est distributum; esset autem bona illatio, si diceretur; [nulla res, quæ est essentia generat, Pater est res, quæ est essentia: ergo Pater non generat.] Tamen sicut consequens est falsum, ita & maior pars antecedentis, & per hæc facile est iudicare de aliis.

Tertia conclusio; principium illud, quæcumque sunt eadem vni tertio, est fundamentum syllogismi expositiorij, videlicet cuius medium est terminus non communicabilis; Itaque principium illud intelligendum est de identitate cum aliquo tertio, incommunicabili; seu quod non est commune, & vniuersale, aut formaliter, aut æquivalenter, quo pacto intellectum est vni-

uersum verum; tam de identitate reali, quam formali, & tam in rebus creatis, quam in increatis, unde (ut optime notat P. Molina, cum quo explico hanc conclusionem) intellectum generaliter de quocumque indiuiduo, siue illud communicabile sit multis, siue non, est principium, seu dographum, non secus atque hoc mathematicum. [Omnes lineæ deductæ ab eodem puncto ad idem punctum sunt æquales,] si intelligatur tam de rectis, quam de obliquis, ut patet, quia corda, & arcus sunt lineæ deductæ ab eodem puncto in idem punctum, & sunt inæquales. Probatur conclusio in hoc syllogismo; filius est secunda persona Trinitatis: sed Verbum est filius: ergo Verbum est secunda persona Trinitatis: ecce syllogismus expositiorius, in quo medium est filius, & filius non est communis, nec formaliter nec æquivalenter respectu secundæ personæ, & Verbi, sed tam in re, quam in munere est omnino singulare, & ideo non æquivaleret vniuersali, neque superiori, aut latius patenti; & quia regulatur principio, quæcumque sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se; in creatis autem etiam valet, quia hoc indiuiduum est substantia, sed Petrus est hoc indiuiduum: ergo Petrus est substantia, ubi syllogismus rectè concludit, & fundatur in supradicto principio; quia autem regulatur ab illo secundum conditiones, quas petit principium, ideo rectè procedit: ergo tam in creatis, quam in increatis verificatur principium rectè applicatum.

Hinc poteris observare discrimen, quod reperitur inter hos duos syllogismos quorum vnus falsitur in consequentia, alter autem verificatur, & nihilominus in vtroque sumitur eadem divinitas pro medio; syllogismi sunt, Paternitas est essentia divina, filiatio est essentia divina: ergo filiatio est paternitas; secundus syllogismus est, iustitia est essentia divina, misericordia est essentia divina: ergo misericordia est iustitia. Ratio manifesta discriminis est, quia licet eadem essentia divina sumatur pro medio in vtroque syllogismo, nihilominus in syllogismo Trinitatis est terminus communis realiter, & realiter communicabilis, quapropter etiam si singularis entitas sit, æquivaleret vniuersali formali, quia communicatur ratione fecunditatis divinæ pluribus non convertibilibus cum divinitate; unde divinitas respectu Patris, Filij, & Spiritus sancti, & respectu relationum ita se habet in munere, sicut terminus vniuersalis formalis ratione æquivalentiæ ad illum; unde sicut homo ita prædicatur de Petro, ut non convertatur cum illo in prædicatione, & ideo est verum est Petrus & est homo; non autem valet; est homo: ergo est Petrus, quia homo latius patet formaliter, quam Petrus, sic similiter est verum dicere in divinis; est Pater: ergo est Deus; non autem bene valet; est Deus: ergo Pater; quia Spiritus sanctus non est Pater, & est Deus; sicut filius est verè Deus, & non est Pater, ecce quomodo Deus respectu trium personarum, & relationum non est terminus incommunicabilis, sed potius communicabilis; quapropter syllogismus, ubi ponitur pro medio Deus, divina essentia, seu natura divina respectu trium divinarum personarum non est expositiorius, ac proinde cum regulatur, aut intenditur regulari cum tali principio, quæ sunt eadem vni tertio, falsificatur; alter autem syllogismus de Deo respectu attributorum est verè expositiorius;

expositorius; quia Deus respectu attributorum est res singularis omnino cum aequalitate respectu attributorum; unde neque latius patet Deus quam iustitia, neque iustitia minus patet quam Deus, & idem est de misericordia, & reliquis attributis absolutis; unde bene valet ad conuertentiam, est Deus: ergo iustitia diuina; est iustitia diuina: ergo Deus. Item est misericordia: ergo Deus &c.

Ratio est manifesta, tum quia nulla essentia est vniuersalis, aut communis respectu suorum attributorum, sed potius est aequalis cum illis; quod videre licet in vniuersalissimo omnium conceptu, ente nimirum, quod licet sit superius, & commune respectu huius, & illius entis, cum quibus non conuertitur in consequentia; nihilominus tamen respectu suorum attributorum non dicitur commune, superius, & vniuersale: sed potius aequale, & ratio evidens est, quia conuertuntur in consequentia, est ens: ergo bonum; est bonum: ergo ens &c. & ideo non potest aliquis cum veritate affirmare, ens latius patere, quam aliquod attributum illius; atqui iustitia, & misericordia, & reliqua absoluta sunt attributa adaequata Dei aequalia illi, conuertibilia in consequentia cum ipso, respectu quorum non patet latius Deus: ergo Deus respectu illorum non est terminus communis, nec se potest habere per modum superioris, & vniuersalis, & per consequens nec ut communicabilis realiter, quia omnis communicabilitas realis diuinæ naturæ est in ordine ad productionem realem vnius respectu alterius; cum autem talis productio non exercetur respectu attributorum, sed potius respectu personarum, inde est quod Deus non sit terminus communicabilis respectu attributorum, sed potius respectu personarum: ergo Deus respectu attributorum, & quatenus est medium, quod identificatur cum illis est omnino incommunicabilis, & singularis, & nullo modo communis, quapropter syllogismus, in quo sumitur pro medio identitas attributorum cum Deo ad eliciendum in conclusione identitatem attributorum inter se erit expositorius in toto rigore, & sic bene regulatus cum principio, quæcumque sunt &c. & sic consequentia est recta, & vera, ratione cuius in alio syllogismo Trinitatis consequentia est falsa; quia cum non sit expositorius, non regulatur cum proprio principio, sed cum alieno, non applicando conditiones talis principij. Explicatur hoc.

Nam quemadmodum ex identitate reali creata duorum, cum aliquo tertio communi, ut Socratis, & Platonis cum homine non sequitur identitas illorum inter se, eo quod tertium illud non est aequale, nec omnino singulare respectu illorum extremorum, sed potius est commune, & latius patens illis, non sequitur identitas in conclusione; ita ex identitate reali, aut formali increata & diuina aliquorum duorum cum aliquo singulari communi multis communitate reali non conuertibili in consequentia cum extremis, non sequitur identitas realis, aut formalis illorum inter se, quia illud tertium non est incommunicabile, sed potius communicabile; ut enim non sequatur identitas realis, aut formalis duorum incommunicabilium inter se ex eorundem identitate cum aliquo tertio, perinde est tertium illud commune esse communitate reali, ac communitate solum rationis, cum eadem ratio formalis

concurrat in vno, ac in altero: respectu syllogismi; quare sicut hæc consequentia nulla est, Socrates est idem re cum homine, Plato est idem re cum homine: ergo Plato est idem re cum Socrate; ita hæc consequentia est nulla, Pater, seu Paternitas est idem cum essentia diuina; Filius, seu filiatio est idem cum eadem essentia diuina: ergo sunt idem inter se.

Ex hoc principio sic intellecto, sumptaque identitate latius, quam satis est, ut prædicatum verè tribuatur subiecto (forma namque re, & ratione formali distincta à subiecto verè illi tribuitur significata in concreto, eo quod habeat proportionatam identitatem cum illoratione subiecti, quod præcipue significatur in concreto accidentaliter) vim habent syllogismi expositorii, solum enim valent, quando idem numero non est communicatum multis, vel suppositis, vel subiectis, quæ de se inuicem non prædicantur, ut regulariter non solet esse communicatum, quod si idem numero sit multis, vel suppositis, vel subiectis communicatum, non valet consequentia; unde si Deus de potentia absoluta collocaret simul eandem numero albedinem in Petro, & Paulo (quod naturæ lumen indicat non inuolueret contradictionem) hæc consequentia nulla esset, Socrates est hoc album, Plato est hoc album: ergo Plato est Socrates, quia iam medium non est idem numero singulare, cum ibi album non supponat pro albedine, sed pro subiecto, & subiecta sunt distincta realiter etiam si albedo sit eadem, quia ut dixi, concretum accidentale præcipue significat subiectum, secundario formam.

Quibus clarè manet explicatum principium, quod si applicetur eo modo quo diximus, semper suam veritatem retinebit, siue in diuinis, siue in humanis, quapropter falsissima est illorum tententia, qui dicunt eo ipso, quod applicetur in diuinis falsificari; quod tum ratione, tum exemplis manifestis demonstratum est esse falsum.

Quodlibet, vel est vel non est, de hoc principio latè egi in Logica, tractatu de principiis, disput. ultima, nihilominus breuiter sic est declarandum nunc, ubi aduerte, ly quodlibet non significare in particulari aliquid reale, sed quodcumque obiectum, quod voce profertur, aut apprehenditur mente, ut si quis hæc verba profertur; Deus, mons aureus, de Deo verum est asserere; Deus est, vel non est, de monte aureo, mons aureus est, vel non est, & sic de significato cuiusque vocis ly est, dicit aptitudinem ad existendum, aptarique potest, tam existentia actuali, quam in potentia; quod primum principium adeo est per se notum, ut præclaritate sit obscurum; explicatur, continet enim terminos clarissimos, quos aliis clarioribus explanare non possumus, nam dum res est, sine dubio est, & habet esse, tunc autem non caret esse, nec definit esse; dum vero res non est, neque habet esse, tunc autem non potest dici esse, neque habere esse, quia componi non possunt esse simul, & non esse eiusdem rei eisdem circumstantiis &c. quia esse, & non esse conuertibiliter destruuntur; unde evidentia metaphysica, quæ in hoc principio fundatur, dicitur quando obiectum tam clarè conspicitur, ut omnino repugnet aliter fieri, ut per manifestam consequentiam sequitur ratione huius principij, quodlibet est, vel non est; evidentia hæc superat aliam quamcumque evidentiam; quia obiectum necessarium, si sic proponitur,

ponitur, est aptius ad maiorem euidentiā actus; quis enim neget hoc principium, quodlibet est, vel non est, esse multo clarius, & infallibilius cognosci, quam hoc. Angelus est substantia completa; ratio est, quia sicut res materiales diuersis luminibus offunduntur, quorum vnum est maius alio; sic intellectus lucēs habet diuersas, quarum vna maior est aliis.

Quando sunt duo agentia, quorum vnum est fortius, & alterum debilius, fortius citius producit suum effectum quam debilius. Ita Aristoteles 2. de generat. text. 22. explicat hoc Venerabilis Beda his verbis: [verum est de agentibus per abiectionem contrarij, quia vbi est contrarietas ibi est resistentia, & vbi est resistentia, ibi est successio, vt dicit Commentator in 4. Physic. comment. 71. fallit autem in agentibus sine contrarij abiectione, sicut patet in duobus corporibus luminosis, quorum vnum sit intentius altero; vtrumque enim in instanti illuminat, licet lumen productum à potentiori sit intentius lumine productum à debiliore.

Quæcumque differunt plusquam numero, differunt specie; ita Aristoteles 5. metaphys. Respondetur, quod Philosophus vult, quod quæcumque differunt plusquam numero essentialiter, illa differunt specie, & sic non oportet quod vir, & mulier differant specie; sicut nec Petrus albus & Ioannes niger differunt specie, quia solum differunt accidentaliter.

Quæcumque sunt eiusdem speciei, quidquid vni conuenit, conuenit & reliquis; sic Aristoteles 2. metaphys. text. 2. intelligitur essentialiter, vel de prædicatis essentialibus; similiter de propriis accidentibus, de aliis enim multum falli.

R

Relatiua sunt simul natura in prædicamentis. Ita Aristoteles ibidem, vbi aduertendum duo esse necessaria, vt aliqua sint simul natura; vnum quod mutua sit ab vno ad alterum consequentia quantum ad eorum existentiam, alterum vt neutrum sit causa alterius; defectu prioris superius, & inferius non sunt simul natura; quia & si valeat, homo est: ergo animal est, non tamen valet: animal est: ergo homo est. defectu posterioris sol, & lux non sunt simul natura; quia sol est causa lucis; vtrumque autem habent correlatiua, quorum vnum non refertur ad aliud formaliter: valet enim consequentia mutua ab vno ad alterum, & vnum alterius non est causa, quæ tamen duæ conditiones in eis verificantur quatenus relatiua sunt siue secundum ipsam formam relationis, non autem secundum fundamentum, & subiectum relationis; homo enim ille, qui est Pater, vtique prior est homine, qui est ipsius filius, & est causa eius, attamen quatenus Pater non est prior filio, nec magis dependet secundum hanc relationem ab eo filius, quam ipse à filio; vnde vel neutrum est causa alterius vt communiter dicunt Doctores, vel sunt sibi inuicem causa vt dicit Simplicius cum Archita.

Res naturales, & artificiales sunt distinctæ, quia res naturales secundum substantiam dicuntur tales, artificiales autem secundum formam accidentalem; ita Aristoteles 2. Physicor. Ratio est; quia ars formam accidentalem introducit in subiectum completum; natura autem formam substantialem producit.

Semper in vno genere est contrarietas. Ita Philosophus 1. Physicor. text. 56. verum est de contrarietate secundum esse, & non esse, id est secundum priuationem, & habitum; nam in omni genere est vna contrarietas, scilicet priuatio, & forma, vel secundum contrarias differentias conuidentes illud genus.

Sola species habet proprium, per Porphyrium intelligitur, quod proprium magis attribuitur speciei, quam alteri; quia proprium strictè sumptum dimanat ab essentia rei, id est specie, vel dicitur quod ipse capit speciem communiter pro quolibet subiecto communi.

Solius est metaphysicæ de quidditatibus omnium rerum considerare; ita Aristoteles 6. metaphys. Respondetur verum esse in communi, aut in particulari sub ratione formali metaphysicæ; quia Philosophia contemplatur hominem, terram, & alia id genus, quidditatiuè quidem sub propriis principiis, & ratione formali.

Sola metaphysica est scientia communis. Ita Aristoteles 1. metaphys. explicat hoc D. Thomas his verbis. Respondetur, quod Philosophus ibi considerat scientiam esse communem ratione principiorum, vel obiectorum, & sic respectu aliarum scientiarum; metaphysica vtique est communis; quia considerat communiora, ac proinde superiori quodammodo declarat, confirmat, & corroborat principia aliarum scientiarum, vt supra diximus.

Sicut se habet simpliciter ad simpliciter, ita se habet magis ad magis, ita Aristoteles 2. metaphys. intelligitur ita vt quando aliquid non pertinet simpliciter ad aliquod genus, nec maior perfectio illius pertineat ad maiorem perfectionem illius generis; vt v.g. tempus, si non est pars durationis simpliciter, nec maius tempus erit pars maioris durationis; si autem è contra tempus fuerit pars durationis simpliciter, etiam maius tempus erit pars maioris durationis; & quia quantitas, nullas partes substantiæ tribuit; maior quantitas non potest maiores partes tribuere substantiæ; vnde quia vnio non constituit qualitatem, nec maior vnio potest constituere maiorem qualitatem, id est magis intensam, vt latè probauimus libris de generat.

T

Triplex est substantia tantum; scilicet forma, materia, & totum compositum; ita Aristoteles 2. de anima. & 8. metaphys. hic loquitur Aristoteles, vt inquit D. Thomas, de ente essentialiter composito, substantiali, vbi tantum tres realitates simpliciter reperiuntur, & vnus modus, realitates sunt materia & forma, quæ componunt totum, & in illo includuntur, & ipsum totum, quod includit ipsas; quia ab ipsis essentialiter componitur; modus autem est vnio, media qua forma, & materia componunt compositum.

Totum non cognoscitur ignoratis partibus quibus constat; ita Aristoteles 1. Physicor. text. 35. Ratio est; quia sicut se res habet ad esse, ita ad cognosci, ex partibus autem resultat esse totius; si igitur fuerit totum essentialiter, & secundum qualitates, vt ait Auerroes debent fieri partes eius essentielles, vt materia & forma; sin autem fuerit totum secundum qualitatem, debent fieri partes eius

eius non communicantes, id est, quæ situ distinctæ, ac separatae sunt, & una est extra aliam; unde Aristoteles 2. *Physicæ*, sic ait; totum sapit naturam suarum partium.

Totum, & perfectum sunt penitus idem; ita Aristoteles 2. *Physicæ*, & 4. *Metaphysicæ*, intelligitur, inquit D. Thomas, quando totum capitur categorematice, & non quando capitur syncategorematicè, hoc est quando sumitur pro re numeris omnibus absoluta, & cum omni perfectione sibi debita secundum illud axioma D. Dionysii, bonum, id est, perfectum ex integra causa, malum autem ex quocumque defectu.

V

Vniuersale, aut nihil est, aut posterius est; ita Aristoteles 2. *de anima*: optimè explicat D. Thomas ibidem, *lect.* 2. intelligitur, uniuersale in essendo secundum imaginationem Platonis; nihil est; quia omne quod à parte rei est, singulare est, ut autem importat conceptum, communem uni rei ad alias sic posterius est rebus singularibus, à quibus abstrahitur; cum enim multa individua considerantur ab intellectu, quatenus similia in natura humana, non diuisibili, & variabili per aliquas differentias essentielles, & accidentales, mox istam considerationem consequitur ratio uniuersalis respectu naturæ humanæ, nempe ratio speciei: Nempe sicut si quis vertat faciem ad speculum, naturaliter ibi eius

species apparet, ita rem obiectivè dicto modo existentem in intellectu naturaliter consequitur aliqua talis proprietas intentionalis, vel aliquod eiusmodi ens rationis, genus, species, &c.

Vni unum dicitur esse contrarium; sic Aristoteles 10. *Metaphysicæ*, *text.* 24. Respondet Alexander dicendo; quod quando hoc sumitur simpliciter, sic vni unum est contrarium; sed quando non intelligitur simpliciter, non in conuenit vni, plura esse contraria; nam aliquid secundum aliud & aliud, licet numero sit idem, potest plura habere contraria; nam eadem nix numero alba, & frigida est, & habet calorem, & nigredinem opposita sibi. D. Thomas intelligit de oppositione immediata & maxima, scilicet de oppositione contradictoria, tunc autem vni unum solum est oppositum immediatum, scilicet contradictorium; unde homo solum habet unum oppositum scilicet non hominem, sicut Deus non Deum; quod ex ipsis terminis patet.

Vnus est tantum Princeps rerum; ita Aristoteles 12. *Metaphysicæ*, ubi demonstrat, dari solum unum Deum, & concludit Philosophus post demonstrationem non valet pluralitas principum; sit ergo vnus princeps, vnus primus motor, vna causa prima: sed secundum fidem sic intelligitur; vnus est tantum Princeps, id est vnus Deus singularis in essentia, & trinus in personis; Rex Regum, & Dominus dominantium, à quo omnia bona fluxerunt, qui sit benedictus in sæcula sæculorum Amen.

INDEX